

ÅRSMELDING

fra

Kredittilsynet

for året 1986

INNHALDSFORTEGNELSE

	Side	
1	GENERELT OM TILSYNET	5
1.1	Etablering av Kredittilsynet	5
1.2	Virksomheten i 1986	5
1.3	Styrets arbeid	5
1.4	Organisatoriske forhold	6
1.5	Regnskapet for 1986	6
1.6	Dekning av etatens utgifter (utligningen)	6
2	GENERELLE RETNINGSLINJER FOR KREDITTILSYNETS ARBEID	9
3	FORRETNINGS- OG SPAREBANKER	12
3.1	Strukturen	12
3.1.1	Sparebanker	12
3.1.2	Forretningsbanker	12
3.1.3	Filialnett	12
3.1.4	Filialetableringer utenfor hovedkontorets fylke	13
3.1.5	Filialetableringer innenfor hovedkontorets fylke	13
3.1.6	Oversikt over filialetableringer de siste fem år	13
3.1.7	Utenlandske bankers representasjonskontorer i Norge	14
3.1.8	Utenlandseide banker i Norge	14
3.1.9	Virksomheten i utlandet	15
3.2	Bankenes drift	18
3.2.1	Driftsresultat	18
3.2.2	Likviditet	19
3.2.3	Tap	19
3.3	Ansvarlig kapital	20
3.4	Bankenes avlastningsforretninger	20
3.5	Klagesaker	21
3.6	Tilsyn	21

	Side
4	FORSIKRINGSSELSKAPER 22
4.1	Livsforsikring, norske selskaper 22
4.1.1	Innledning. Selskaper som har tillatelse til å drive livsforsikringsvirksomhet 22
4.1.2	Beregningsgrunnlag, forsikringsformer og forsikringsvilkår m.v. 22
4.1.3	Overskuddsanvendelse i livsforsikring i 1986 23
4.1.4	Regnskapsgjennomgåelse 25
4.1.5	Livsforsikringsselskapenes plasseringer 25
4.1.6	Tillatelse til å drive livsforsikringsvirksomhet i Norge for utenlandske selskaper 26
4.2	Skadeforsikring, norske og utenlandske selskaper 26
4.2.1	Innledning, selskaper under tilsyn 26
4.2.2	Nye selskaper (konesjoner) 27
4.2.3	Opphør og sammenslutninger av selskaper 27
4.2.4	Solvensprosjekt i skadeforsikring 28
4.3	Pensjonskasser og fonds 29
4.4	Viktige enkeltsaker 29
5	FINANSIERINGSFORETAK 32
5.1	Finansieringsselskaper 32
5.1.1	Konesjonsbehandling 32
5.1.2	Virksomheten i utlandet 32
5.1.3	Tilsyn 34
5.1.4	Rene leasingselskaper 35
5.1.5	Ansvarlig kapital 35
5.1.6	Kontokortordninger 36
5.1.7	Nye avdelingskontorer 37
5.1.8	Utenlandske finansieringsselskapers representasjonskontorer i Norge 37
5.2	Obligasjonsutstedende kredittforetak 37

	Side	
6	VERDIPAPIRHANDEL	38
6.1	Generelt	38
6.1.1	Tilsynet	38
6.1.2	Aktiviteten på verdipapirmarkedet	38
6.2	Strukturspørsmål	38
6.3	Rammebetingelser for fondsmeglerforetak	38
6.4	Løpende rapportering til Kredittilsynet	39
6.5	Emisjoner	39
6.6	Verdipapirkontrollens virksomhet i 1986	40
6.6.1	Erfaringer med loven	40
6.6.2	Forskriftsarbeid	40
6.6.3	Rundskriv	40
6.6.4	Enkeltsaker	41
6.7	Verdipapirsentralen	42
6.8	EDB-tilknytning til Oslo Børs og Verdipapirsentralen	43
6.9	Samarbeid vedrørende verdipapirhandel	43
6.9.1	Oslo Børs	43
6.9.2	Nordisk samarbeidsgruppe	43
6.9.3	IOSCO	43
7	AKSJEFOND	45
7.1	Generelt	45
7.2	Nye aksjefond	45
7.3	Enkeltsaker	46

	Side	
8	EIENDOMSMEGLING	
8.1	Generelt	48
8.2	Utstedelse av eiendomsmeglerbevillinger	48
8.3	Behandling av klager og forespørsler	48
8.4	Tilsyn med de statsautoriserte eiendomsmeglere og med advokatenes eiendomsmegling	49
8.5	Spesielle saker	49
9	LÅNEFORMIDLERE	51
10	REGNSKAP OG STATISTIKK	52
10.1	Kredittmarksstatistikken	52
10.2	Arbeidet med nye bankstatistikk	52
10.3	Prosjektgruppe for produksjon av forsikringsstatistikk	52
10.4	Regnskapsforskrifter	52
10.5	Revisjon	53

1 GENERELT OM TILSYNET

1.1 Etablering av Kredittilsynet

Ved lov 7. juni 1985 ble lov 7. desember 1956 om offentlig tilsyn med banker og andre kredittinstitusjoner (Bankinspeksjonen) endret til lov 7. desember 1956 om Tilsynet for kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper og verdipapirhandel m.v. (Kredittilsynet). Samordningen av Bankinspeksjonen og Forsikringsrådet til et nytt tilsynsorgan er nærmere grunnlagt i Ot.prp. nr. 49 (1984-85).

Loven om Kredittilsynet ble satt i kraft 24. mars 1986. Det er dermed etablert et felles tilsyn med hele det norske finansmarked. Tilsynet skal overvåke den institusjonelle struktur i markedet og se til at det enkelte foretak, herunder datterselskaper i utlandet og utenlandske etableringer i Norge, virker på en betryggende og hensiktsmessig måte. Dessuten føres det et generelt tilsyn med verdipapirhandel og eiendomsmedling. Norge er med dette det første land det er naturlig å sammenligne oss med som etablerer et felles tilsynsorgan for finansieringsinstitusjoner, forsikringsselskaper og verdipapirhandel.

Etaten flyttet fra sine tre kontorsteder til nye felles lokaler på Brynseng i juni 1986.

1.2 Virksomheten 1986

Den løpende kontroll med de institusjoner inspeksjonen har tilsyn med blir utført ved stedlige ettersyn, ved gjennomgåelse av innsendte oppgaver, gjennom utbedte redegjørelser og ved innkalling til høringer i tilsynets lokaler. Kredittilsynet har lagt særlig vekt på gjennomgørelser av næringslivsengasjementer i utsatte bransjer, foruten styringssystemene og den interne kontrollen i de enkelte institusjoner. Tilsynet omfatter også institusjonenes virksomhet i utlandet. I to tilfeller har Kredittilsynet funnet å måtte inngi anmeldelse til politiet for straffbar overtredelse av den aktuelle lovgivningen.

Kredittilsynet har utført utredningsoppgaver på et betydelig antall saksfelter. Videre har en forberedt for departementet eller selv avgjort et stort antall enkeltsaker vedrørende blant annet forvaltningsvedtak, lovtolkninger og klage fra publikum.

Tilsynet er representert i en arbeidsgruppe for bankspørsmål i OECD. Tilsynet er også representert i forsikringskomiteen i OECD. En rekke spørsmål har vært drøftet med tilsynsmyndighetene i de øvrige nordiske land. Det har vært holdt to nordiske tilsynsmøter, og tilsynet har vært representert på en internasjonal konferanse for tilsyn med verdipapirhandel. Kredittilsynet var videre representert ved banktilsynsmøtet i Amsterdam.

1.3 Styrets arbeid

Kredittilsynet ledes av et styre på fem medlemmer oppnevnt av Kongen for en periode av fire år.

Ved kgl. res. 13. desember 1985 ble følgende personer oppnevnt som medlemmer av styret for Kredittilsynet gjeldende fra ikrafttrede for Kredittilsynsloven:

Prof.dr.juris Erling Selvig, leder
Prof.dr.med. Gudmund Harlem, nestleder
Visesentralbanksjef Kjell Storvik, styremedlem
Underdirektør Kristin Moe, styremedlem
Prof. Arne Kinserdal, styremedlem.

To medlemmer valgt av og blant de ansatte supplerer styret ved behandlingen av de administrative sakene. De ansattes representanter i styret for 1986 var Kjell Arne Aasgaarden og Atle Eriksen.

Det første funksjonsåret for Kredittilsynets styret har vært preget av stor aktivitet med et stort antall saker til behandling.

I forbindelse med oppbygningen av det nye tilsynet har styret hatt til behandling en rekke organisasjonsmessige spørsmål. Styret har blant annet vedtatt en organisasjonsplan for den nye etaten. De tilsatte fra Bankinspeksjonen og Forsikringsrådet er fordelt på de nye avdelingene og seksjonene på tvers av tidligere tilknytning. Ved etableringen av Kredittilsynet er det opprettet en rekke nye stillinger. Da det har tatt tid før den nye etaten har fått et tilsettingsorgan har styret behandlet samtlige tilsettings saker i løpet av det første funksjonsåret. Videre er alle saker av prinsipiell betydning lagt fram for styret. I løpet av 1986 er det avholdt 16 styremøter i Kredittilsynet. Styret har behandlet 253 saker i 1986 (omlag 16 saker pr. møte).

1.4 Organisatoriske forhold

Kredittilsynets daglige drift har vært ledet av styrets formann, en ordning som vil bestå inntil Kredittilsynsdirektøren har tiltrådt sin stilling, (1. juni 1987). Etaten har 87 stillinger og er organisert i 4 avdelinger, Tilsynsavdeling, Utredningsavdeling, Verdipapir- og megleravdeling og Administrasjonsavdeling. Den daglige drift betinger imidlertid utstrakt tverrfaglig aktivitet som virker tilfredsstillende. Finansdepartementet har delegert myndighet til etaten på en rekke områder, blant annet vil tilsettings saker bli avgjort av et tilsettingsråd for etaten.

1.5 Regnskapet for 1986

Kredittilsynets samlede utgifter i 1986 beløp seg til kr. 25.329.595. Av dette utgjorde lønninger, trygde og pensjon kr. 14.984.367. I forhold til bevilget beløp kr. 28.147.000 utgjorde dette en innsparing på kr. 2.817.405. Innsparingen skyldes særlig at endel stillinger ikke ble besatt i løpet av året.

1.6 Dekning av etatens utgifter (utligningen)

Kredittilsynets utgifter skal i henhold til § 9 i lov om Tilsynet med kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper, verdipapirhandel m.v., dekkes av de institusjoner etaten har tilsyn med ved begynnelsen av budsjettåret. Utgiftene

fordeles (utlignes) på de ulike grupper av institusjoner etter omfanget av tilsynsarbeidet. Innen gruppene låneformidlere, forvaltningsselskap for aksjefond, fondsmeglere og eiendomsmeglere skal den nærmere fordelingen skje etter regler som fastsettes av Finansdepartementet. Innen de øvrige tilsynsgruppene skal fordelingen beregnes etter størrelsen av forvaltningskapitalen. Finansdepartementet fastsetter et maksimums- og minimumsbeløp for disse gruppene.

For utligningen 1986 fastsatte departementet, i henhold til tidligere års praksis at provisjonsinntektene skulle legges til grunn ved den innbyrdes fordeling innen gruppene finansmeglere, fondsmeglere og eiendomsmeglere (herunder advokater som utøver eiendomsmegling). Etter departementets bestemmelse ble det ikke foretatt utligning på finansmeglere, fondsmeglere og advokater som utøver eiendomsmegling med provisjonsinntekter henholdsvis under kr. 20.000, kr. 50.000 og kr. 75.000. Innen de øvrige tilsynsgruppene ble forvaltningskapitalens størrelse lagt til grunn ved fordelingen.

Tilsynsutgiftene vedrørende pensjonskasser og fond har til nå vært dekket av statskassen innenfor Forsikringsrådets regnskap. Etter Ot.prp. nr. 49 (1984-85) ble denne ordningen opphevet fra og med 1986, slik at gruppen heretter selv skal betale tilsynsutgiftene. I utligningen for 1986 ble bare de pensjonskasser og fond som hadde forvaltningskapital på 1 million eller mer tatt med.

Årsregnskapet for 1984 ble dessuten lagt til grunn for utligningen på denne gruppen.

For 1986 ble summen av de budsjetterte utgifter kr. 28.147.000 fordelt slik på de 15 tilsynsgruppene omfattende 1.077 tilsynsenheter.

Tilsynsgruppe	Antall enheter pr. 1.1.86.	Utlignet beløp 1000 kr.	Pst. av tot. utl.
1. Forretningsbanker	27	5.500	20,75
2. Sparebanker	197	5.520	20,83
3. Finansieringsselskaper	62	1.450	5,47
4. Obl.utstedende foretak	15	1.150	4,34
5. Finansmeglere	47	210	0,79
6. Foretak unntatt fra lov om finansieringsvirksomhet men under tilsyn	6	18	0,07
7. Den norske Industribank A/S	1	100	0,37
8. Boligbyggelag som forvalter sparemidler for andelshavere	2	6	0,02
9. Forvaltn.selsk. for aksjefond	5	120	0,45
10. Fondsmeglerforetak	49	1.400	5,28
11. Eiendomsmeglere, ekskl. advokater	244	896	3,38
12. Advokater som utøver eiendomsmegling	102	102	0,38
13. Verdipapirsentralen I/S	1	50	0,19
14. Forsikringselskaper inkl. livsfors.selsk., skadeselskaper og sjøtrygdslag	129	8.500	32,08
15. Pensjonskasser og fond	190	1.478	5,58
Sum gruppe 1–15	1.077	26.500	100,00

Differansen mellom budsjetterte utgifter og utlignet beløp kr. 1.647.000 skyldes innsparinger av tidligere års budsjetterte utgifter.

Minimums- og maksimumsbeløpene ble fastsatt slik:

Tilsynsgruppe	Maks.beløp kr.	Min.beløp kr.
1. Forretningsbanker	1.000.000	10.000
2. Sparebanker	1.000.000	10.000
3. Finansieringsselskap	1.000.000	7.500
4. Obl.uts.foretak	1.000.000	10.000
5. Finansmeglere	250.000	1.000
6. Foretak unntatt fra lov om finansieringsvirksomhet, men under tilsyn	—	1.000
7. Den norske Industribank A/S	—	—
8. Boligbyggelag som forvalter sparemidler midler for andelshavere	—	—
9. Forvaltn.selsk. for aksjefond	—	—
10. Fondsmeglerforetak	250.000	2.500
11. Eiendomsmeglere, ekskl. advokater	250.000	2.500
12. Advokater som utøver eiendomsmegling	250.000	1.000
13. Verdipapirsentralen I/S	—	—
14. Forsikringselskaper inkl. livsfors.selsk., skadeselskaper og sjøtrygdslag	—	1.000
15. Pensjonskasser og fond	—	1.000

2 GENERELLE RETNINGSLINJER FOR KREDITTILSYNETS ARBEID

Etter § 3 i lov om Kredittilsynet skal tilsynet «... se til at de institusjoner det har tilsyn med, virker på hensiktsmessig og betryggende måte i samsvar med lov og bestemmelser gitt i medhold av lov samt med den hensikt som ligger til grunn for institusjonens opprettelse, dens formål og vedtekter.»

Et sentralt mål for tilsynets arbeid er å overvåke institusjonenes soliditet. Sentrale elementer i dette arbeidet er forskriftsverket på regnskapsområdet som Kredittilsynet gir med hjemmel i tilsynsloven § 4. Dette forskriftsverket vil bli grundig gjennomgått i tiden framover. På banksiden er dette arbeidet allerede kommet langt i forbindelse med overgang til ny bankstatistikk. Arbeidet på dette området vil fortsette for de øvrige institusjonsgrupper.

Det er verken hensiktsmessig eller mulig for Kredittilsynet å gå i detalj i sitt tilsynsarbeid for alle institusjoner under tilsyn. Tilsynets virksomhet må derfor for en stor del bli rettet mot institusjonenes egne styrende og kontrollerende organer. Tilsynet må bidra til å sikre at disse organene utfører sine funksjoner på en hensiktsmessig og betryggende måte og blant annet gjennom forskriftsverket legge grunnlaget for en sunn utvikling i institusjonene. Som eksempel kan nevnes at det i forbindelse med årsoppgjørene for 1986 ble utarbeidet og sendt ut retningslinjer for forretnings- og sparebankenes regnskapsføring og vurdering av misligholdte engasjementer. Det vil bli arbeidet videre med disse retningslinjene og en tar sikte på at de fastsettes som forskrifter. Det vil bli lagt særlig vekt på å føre tilsyn på konsolidert basis når flere tilsynsenheter tilhører samme konsern herunder virksomheter i utlandet.

Effektiviteten i tilsynsarbeidet beror i adskillig utstrekning på at det fra tid til annen utføres stedlig inspeksjon innenfor samtlige sektorer av tilsynsområdet. På denne måte vil det blant annet være mulig å få en oppfatning om hvorvidt institusjonenes egenkontroll virker etter sitt formål. Det er i 1986 lagt betydelig vekt på en generell opptrapping av inspeksjonsarbeidet, og et forholdsvis omfattende arbeid er også utført som ledd i undersøkelsen av konkrete saker.

Med det store antall institusjoner under tilsyn vil det være nødvendig med en relativt nøye vurdering av innsatsområdene og streng prioritering av tilsynsoppgavene. I den oppbygningsfasen man det første året har vært gjennom har en i stor grad måttet konsentrere oppmerksomheten mot områder og institusjoner hvor en har skaffet til veie opplysninger som indikerer klare brudd på regelverket eller god forretningskikk. På grunn av finansmarkedenes stadig mer komplekse karakter, den økende konkurranse og internasjonalisering og det stadig økende antall nye tjenester institusjonene tilbyr, vil en realistisk sett ikke kunne legge opp til regelmessig stedlige tilsyn med generell gjennomgang av alle institusjoner i detalj slik en til en viss grad tidligere hadde som målsetning. En har derimot sett det som viktig å ha et mest mulig ajour informasjonstilfang og en fleksibel organisasjon for på kortest mulig varsel å sette tilstrekkelige ressurser inn der behovet er størst.

I løpet av 1986 er det lagt meget stor vekt på arbeid med saker hvor det foreligger konkret mistanke om bruk av ulovlig eller utilbørlige forretningsmetoder. Det er lagt spesiell vekt på å styrke tilsynet med verdipapirmarkedet,

men ressurskrevende undersøkelser er også utført blant annet i omfattende enkeltsaker som kredittmarkedsstatistikk og «eksport» av krone-obligasjoner til utlandet. Såvel behovet for å komme til bunns i slike enkeltsaker som de generelle preventive virkninger av slike undersøkelser, er bakgrunnen for denne prioritering.

Den sterke vekst i de finansielle markeder i de senere år, økt konkurranse, internasjonaliseringen og i denne sammenheng framveksten av nye og til dels kompliserte produkter skaper nye utfordringer for Kredittilsynet. Det vil bli lagt vekt på å analysere i hvilken grad og retning disse utviklingstrekk påvirker institusjonenes soliditet. Flere av de store enkeltsaker som har vært undersøkt har også hatt internasjonale tilknytninger.

Etter Kredittilsynsloven § 8 skal Kredittilsynet «... forberede alle saker som kommer under dets tilsynsvirksomhet når avgjørelsen er tillagt Kongen eller et departement.» Denne delen av Kredittilsynets plikter utgjør en ressurskrevende, men samtidig viktig del av Kredittilsynets arbeid. Kredittilsynets ledelse ser det som en viktig oppgave å fordele ressursene på de mest presse-ende oppgaver, hvor det blant andre momenter er særlig viktig å finne en forsvarlig fordeling mellom de «egentlige» tilsynsoppgaver og oppgavene etter tilsynsloven § 8. Det bør i denne sammenheng nevnes at Kredittilsynet også har lagt vesentlig vekt på å kunne yte aktiv medvirkning i arbeidet med å forbedre og utvikle det lov- og forskriftsverk som er grunnlaget for tilsynet. Målrettet arbeid med selve regelverket antas på sikt å gi betydelige effektivitetsgevinster i forhold til anvendte ressurser.

I Ot.prp. nr. 49 (1984-85) om Lov om opprettelse av tilsynet for kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper og verdipapirhandel m.v. (Kredittilsynet) ble det gitt uttrykk for ønskeligheten av at det ble utarbeidet et rettsgrunnlag for Kredittilsynets virksomhet som er dekkende for de endrede forhold til erstatning av den tidligere lovgivning. Loven om Kredittilsynet ble fremmet som en endringslov til loven om Bankinspeksjonen av 1956, og inneholdt kun slike endringer som sammenslutningen av Bankinspeksjonen og Forsikringsrådet nødvendiggjorde. Lovens øvrige bestemmelser ble i denne sammenheng ikke vurdert.

Kredittilsynets arbeid etter etableringen har imidlertid avdekket at det rettsgrunnlag som er nedfelt i loven på en del punkter ikke gir tilfredsstillende forutsetninger for et effektivt tilsyn. For å styrke innsynsretten har Kredittilsynets ledelse i de tilfelle hvor institusjoner er under tilsyn og disse er en del av et konsern, sett det som viktig at tilsyn også føres med den del av virksomheten i de andre selskapene i konsernet som har tilknytning til kredittilsynets tilsynsoppgaver. De samme hensyn tilsier at opplysningsplikten etter loven presiseres slik at ansatte, tillitsvalgte og ansvarlig revisor i institusjoner under tilsyn tillegges selvstendig opplysningsplikt.

Av hensyn til mer effektivt å kunne avdekke uregelmessigheter er det videre behov for en klarere hjemmel enn hva som følger av domstolloven § 43 til å foreta bevisopptak ved domstol. Det er videre behov for å presisere lovens § 10 derhen at også den uaktsomme overtredelse rammes av straffebudet. I denne sammenheng vil Kredittilsynet samtidig foreslå strafferammen etter bestemmelsen hevet. Kredittilsynet har i inneværende år fulgt opp dette arbeidet med sikte på snarlige endringer.

Kredittilsynet trådte i virksomhet i 1986 og det har nødvendiggjort et

omfattende arbeid når det gjelder selve organiseringen og oppbyggingen av Kredittilsynet. Ved utgangen av året var dette arbeidet stort sett avsluttet. Det er i denne sammenheng lagt vekt på å finne frem til en organisasjonsmodell med betydelig fleksibilitet når det gjelder utnyttelse av ressursene, samt på å etablere gode samarbeidsformer med andre offentlige institusjoner, blant annet Norges Bank, og med tilsynsmyndighetene i andre land. Det er også lagt vekt på å rasjonalisere selve tilsynsarbeidet.

Den soliditetsmessige vurdering av institusjonene vil i første omgang basere seg på en analyse av regnskaper og rapporter som regelmessig sendes Kredittilsynet. For å stå for denne del av virksomheten tar en sikte på å bygge opp effektive grupper for regnskapsanalyse basert på regnskapskyndige personer og aktuar kompetanse. Resultatet av analysearbeidet vil i nødvendig utstrekning bli fulgt opp av stedlige ettersyn. Det legges betydelig vekt på å bygge opp kompetanse for å kunne gjennomføre slike stedlige ettersyn.

Det tas sikte på å effektivisere tilsynsarbeidet gjennom økt bruk av EDB. Det foretas av denne grunn en kartlegging og analyse av Kredittilsynets EDB-behov. For å effektivisere tilsynsarbeidet søkes også samarbeidet med Norges Bank utbygget. For en bedre utnyttelse av ressursene vil det være viktig at den nye forsikringsloven for livsforsikringsselskapenes vedkommende legges om fra forhåndsgodkjennelse av detaljer i forsikringsselskapenes virksomhet til alminnelig kontroll på etterskudd. Det vil da bli lagt vekt på mer totale kontroller av det enkelte selskap eller av spesielle områder for alle selskaper i tillegg til regnskapskontroll med oppfølging.

3 FORRETNINGSBANKER OG SPAREBANKER

3.1 Strukturen

3.1.1 Sparebanker

Følgende sparebanker er i 1986 sammensluttet:

Finsland Sparebank og Sparebanken Agder er godkjent sammensluttet under navnet Sparebanken Agder.

Sparebanken Vestoppland og Gudbrandsdal Sparebank er godkjent sammensluttet under navnet Sparebanken Østlandet.

Fitjar Sparebank og Sparebanken Vest er godkjent sammensluttet under navnet Sparebanken Vest.

Sandøy Sparebank og Sparebanken Møre er godkjent sammensluttet under navnet Sparebanken Møre.

Sparebanken Fredrikstad og Tune og Rolvsøy Sparebank er godkjent sammensluttet under navnet Sparebanken Fredrikstad.

Kvinesdal Sparebank og Fjotland Sparebank er godkjent sammensluttet under navnet Kvinesdal Sparebank.

Antall sparebanker er i 1986 redusert fra 198 til 192.

3.1.2 Forretningsbanker

Stavanger Bank A/S, som søkte i 1985, fikk konsesjon ved kgl.res. 25. april 1986.

I løpet av 1986 kom det inn ytterligere to nye søknader om etablering av nye norske forretningsbanker. Dette gjaldt Forretningsbanken Orion A/S og Trønder Investbank A/S som begge ble meddelt konsesjon ved kgl.res. 5. september 1986.

Ingen forretningsbanker ble sammensluttet med andre banker i 1986. Ved de tre nye konsesjonene som er gitt i løpet av året til norske forretningsbanker, er det samlede antall forretningsbanker i Norge 31. Tallet inkluderer en av de svenske bankene som fikk konsesjon i løpet av året, jfr. pkt. 3.1.8.

3.1.3 Filialnettet

Stortingets behandling av Stortingsmelding nr. 88 (1982-83) Revidert nasjonalbudsjett 1983 kap. 2 Om bankstrukturen, jfr. innstilling S. nr. 57 (1983-84), har medført endrede retningslinjer med hensyn til filialetableringer, samt endrede og forenklede regler for saksbehandlingen.

Etter forretningsbankloven § 8 første ledd og sparebankloven § 3 tredje ledd kan Kredittilsynet gi tillatelse til opprettelse av filial eller avdeling innenfor den kommune hvor banken har sitt hovedkontor. Etter de samme bestemmelser kan Kongen gi slik tillatelse også utenfor denne kommunen. Kongens myndighet er delegert til Finansdepartementet ved kongelig resolusjon 2. september 1961.

I medhold av disse bestemmelser er det nå gitt generelt forhåndssamtykke

til etablering av bankfilialer innenfor det fylke hvor hovedkontoret ligger. Oslo og Akershus regnes i denne forbindelse som ett fylke.

For sparebanker gjelder dette generelle forhåndssamtykke også for de deler av valgdistriktet som eventuelt ligger utenfor det fylket hvor hovedkontoret ligger. Søknadsbehandling for filialetableringer som ovenfor nevnt faller derfor bort. Alle slike filialetableringer skal meldes skriftlig til Kredittilsynet med kopi til Norges Bank i god tid før filialen settes i drift.

3.1.4 Filialetableringer i Norge utenfor hovedkontorets fylke

I 1986 ble det gitt følgende tillatelse til nye ekspedisjonssteder utenfor hovedkontorets fylke.

Sparebanker:

Sparebanken Nordfjord
Sparebanken ABC

Etableringskommune:

Vannylven

Forretningsbanker:

Bergen Bank

Stavanger, Oppegård, Lørenskog,
Asker, Oslo (6 stk.), Skien, Porsgrunn

Bøndernes Bank

Bamble

Chr. Bank og Kreditkasse

Haugesund, Sandnes, Sande

Den norske Creditbank

Flekkefjord, Vestvågøy, Sortland,
Sarpsborg, Levanger

Forretningsbanken

Bergen, Grong

Samvirkebanken

Sandefjord, Trondheim, Tromsø

Sørlandsbanken

Arendal, Lillesand

Etableringsfristen på 2 år er forlenget for 2 tidligere gitte tillatelser, og 1 forretningsbankkontor utenfor hovedkontorets fylke er flyttet.

Det er blitt gitt 4 avslag på søknader fra forretningsbanker om filialetableringer. Det gjelder Bergen Bank i Førde kommune og Karmøy kommune. Christiania Bank og Kreditkasse i Ringerike kommune og Drammen kommune.

3.1.5 Filialetableringer innenfor hovedkontorets fylke

Kredittilsynet har i 1986 mottatt 8 meldinger om filialetableringer fra forretningsbanker og 19 meldinger fra sparebanker, 2 bankbussruter og 1 bankbussstopp. 2 sparebankfilialer og 7 forretningsbankfilialer innenfor hovedkontorets fylke er nedlagt.

3.1.6 Oversikt over filialetableringer de siste fem år

For å ha et sammenligningsgrunnlag gjengis på neste side i tabellform en oversikt over bankenes filialetableringer de siste fem år. Opprettelse av bank-

bussruter og nye bankbusstopp er ikke medregnet.

	Sparebanker (S)			Forretningsbanker (F)			Sum S+F
	Utenfor kontor kommunen	Innenfor kontor kommunen	Sum	Utenfor kontor kommunen	Innenfor kontor kommunen	Sum	
1982	13	26	39	30	18	48	87
1983	10	21	31	9	5	14	45
1984	7*	36**	43	33*	26**	59	102
1985	1*	48**	49	29*	14**	43	92
1986	2*	19**	21	29*	8**	37	58

* Utenfor hovedkontorets fylkeskommune

** Innenfor hovedkontorets fylkeskommune

3.1.7 Utenlandske bankers representasjonskontorer i Norge

Utenlandsk banks representasjonskontor i Norge må, ifølge forretningsbanklovens § 8,3, registreres hos Kredittilsynet. Kredittilsynet mottok i 1986 melding om åpning av to representasjonskontorer for henholdsvis Svenska Handelsbanken og Privatbanken (svensk).

Kredittilsynet mottok også en henvendelse fra Bank Leu vedrørende planer om åpning av representasjonskontor i Oslo.

Kontoret ble etablert i januar 1987.

I forbindelse med at Wermlandsbanken og Skånska Banken i 1986 etablerte bankvirksomhet i Norge, ble Wermlandsbankens representasjonskontor i Oslo nedlagt. Sundsvallsbankens representasjonskontor i Trondheim endret navn til Nordbanken som følge av fusjon mellom Sundsvallsbanken og Uplandsbanken.

Videre endret Helsingfors Aktiebanks representasjonskontor i Tromsø navn til Union Bank of Finland i forbindelse med fusjonen mellom Helsingfors Aktiebank og Union Bank of Finland.

3.1.8 Utenlandseide banker i Norge

I tillegg til de syv utenlandseide bankene som allerede er etablert, ble det ved kgl.res. 30. mai 1986 gitt tillatelse til to nye banketableringer av utenlandseide banker i Norge.

Wermlandsbanken og Skånska Banken ble gitt tillatelse til å drive bankvirksomhet i Norge ved stiftelse av en forretningsbank hvor Wermlandsbanken skulle eie 70 prosent og Skånska Banken 30 prosent av aksjekapitalen. Banken ble åpnet i desember 1986. Videre fikk Svenska Handelsbanken tillatelse til, gjennom stiftelse av en heleid datterbank, å drive bankvirksomhet i Norge. Datterbanken er foreløpig ikke etablert.

For begge etableringer ble det satt som vilkår at bankene ikke kunne opprette filialer i Norge eller erverve eierinteresser i andre finansinstitusjoner herunder forsikringsselskaper og meglerforetak, uten samtykke fra Finansdepartementet. Bankene kan heller ikke oppta ansvarlig lånekapital og deres

språk skal være norsk. Bankene har ikke anledning til å drive fondsmegling uten samtykke fra Finansdepartementet.

Finansdepartementet innvilget i 1986 fem søknader fra utenlandseide banker om å få drive fondsmeglervirksomhet gjennom egen fondsavdeling. Tillatelsene ble gitt på vilkår av at avdelingene måtte ha en faglig leder med personlig fondsmeglerbevilling. For øvrig ble det vist til reglene i verdipapirhandeloven (lov 14. juni 1986 nr. 61), og forskrifter 3. oktober 1986 gitt med hjemmel i verdipapirhandeloven § 30.

Finansdepartementet ga videre i 1986 Banque Indosuez Norge A/S tillatelse til å delta med 40 prosent av aksjekapitalen i et islandsk leasingelskap under stiftelse.

3.1.9 Virksomheten i utlandet

Ved utgangen av 1986 eide norske banker helt eller delvis 27 utenlandske banker, finansieringsselskaper og finans- og fondsmeglerforetak, inklusive bankholdingselskaper, der den norske eierandelen utgjorde minst 10 prosent av aksjekapitalen. Rene innlånsselskaper er da ikke regnet med. Flere av de utenlandske selskapene har dessuten datterselskaper i forskjellige land slik at tallet på utenlandske finansinstitusjoner der norske banker direkte eller indirekte har eierinteresser på minst 10 prosent er noe høyere.

I tabellen nedenfor som viser norske utenlandsetableringer fordelt på etableringsland, er filialer/datterselskaper med forvaltningskapital over 500 mill. kroner skilt ut som egne etableringer.

Ved utgangen av 1986 var to bankers virksomhet i Singapore organisert som filialer. To banker i Sverige, to banker i Storbritannia, fire banker Luxembourg, en bank i Nederland, en bank i Singapore, en bank i Hong Kong og en bank, et bankholdingselskap og et finansieringsselskap i USA var heleide datterselskaper av norske banker.

I de 11 andre utenlandske bankene, finansieringsselskapene og finans- og fondsmeglerforetakene varierte norske bankers eierinteresser fra 10 prosent til 57,5 prosent av aksjekapitalen.

DnC etablerte i begynnelsen av 1986 en datterbank i Sverige. DnC fikk videre i 1986 tillatelse til å overføre virksomheten i DnC Finance Corporation til DnC America Banking Corporation for senere å avvikle DnC Finance Corporation som eget selskap. Vedrørende virksomheten i USA fikk banken også i 1986 tillatelse til å etablere et eget innlånsselskap i Delaware, USA, DnCs 10 prosent eierandel i Manufacturers Hanover Banque Nordique ble mot slutten av året solgt til Manufacturers Hanover Trust Company. Videre fikk DnC høsten 1986 tillatelse til å etablere en filial i Hong Kong og til å overføre virksomheten i bankens datterselskap i Hong Kong til den nye filialen.

Også Christiania Bank og kredittkasse etablerte i begynnelsen av 1986 en datterbank i Sverige. Kredittassen fikk videre i 1986 tillatelse til å etablere filialer i Singapore, London og New York. Banken fikk også tillatelse til å kjøpe PK-bankens aksjer, i bankene i London og New York og til å selge aksjene i samarbeidsbankene i Hong Kong og Singapore. Filialen i London ble opprettet i januar 1987 samtidig med at bankens datterbank i London ble nedlagt.

Datterbankens leasingvirksomhet og forfakteringvirksomhet som var skilt ut i egne datterselskaper, ble fra samme dato overført til et holdingselskap i London eiet av Kreditkassen.

Filialen i New York er foreløpig ikke etablert. Vedrørende virksomheten i USA ble det videre i 1986 gitt tillatelse til at Kreditkassens datterbank i New York etablerte filial på Cayman Island. Tillatelsen ble blant annet gitt på vilkår av at alle beslutninger vedrørende innlån og utlån ble tatt i New York og at alle tall og opplysninger for tilsynsformål ville være registrert der. I brev 5. august 1986 vedrørende søknaden om etablering av filial på Cayman Island anførte kredittilsynet blant annet:

«Spørsmålet om et konsesjonspliktig norsk-eiet Article XII-selskap skal kunne ha filial på Cayman Island ble sist vurdert i brev 8. august 1985 fra Bankinspeksjonen til Finansdepartementet vedrørende søknad fra DnC om tillatelse til erverv av ytterligere 50 prosent av aksjene i Nordic American Banking Corporation. Selv om filialen formelt vil være undergitt tilsyn på Cayman Island, vil det likevel i vertslandet være svært få sikkerhetsmessige restriksjoner og begrensninger på filialens virksomhet. Som ved vurderingen av søknaden 29. april 1985 fra DnC, vil kredittilsynet imidlertid legge vekt på at regnskapstallene fra filialen med kundenavn vil være inkorporert i New York-bankens regnskaper og tilgjengelige for New Yorks tilsynsmyndigheter. Selv om utlån i eurovalutaer vil bli bokført som om de var ytet fra filialen på Cayman Island, vil kredittbeslutningene bli tatt i New York. Det må også legges vekt på at det er svært vanlig at amerikanske banker utfører sine eurovalutaforretninger via offshore etableringer på Cayman Island og Bahamas og at det ved vurderingen må tas hensyn til mulige virkninger på konkurranseevnen.»

Bergen Bank fikk ved årsskiftet 1986/87 tillatelse til å kjøpe Forretningsbankens og Bøndernes Banks aksjeposter i Bergen Bank International S.A. Banken søkte videre i begynnelsen av 1987 om tillatelse til å etablere filial i London. Konsortialbanken Scandinavian Bank Ltd., London, der Bergen Bank har deltatt med 27 prosent av aksjekapitalen, ble i slutten av februar 1987 notert på London-børsen. Bergen Banks eierandel i Scandinavian Bank Ltd. ble samtidig redusert til 20 prosent.

Oslobanken etablerte i begynnelsen av 1986 datterselskapet Oslo Partners Ltd. i London. Oslobankens eierandel var 57,5 prosent. Videre fikk Sparebanken ABC tillatelse til å etablere filial i London. Filialen er foreløpig ikke etablert.

Nordlandsbanken ervervet i 1986 39 prosent av aksjene i et finansmeglerforetak i London. Eierandelen var ved årsskiftet redusert til 15 prosent. Nordlandsbanken fikk videre mot slutten av året tillatelse til å delta med ca. 17 prosent av aksjekapitalen i en bank i Luxembourg under stiftelse.

Det ble også i 1986 gitt tillatelse til at Sunnmørsbanken og Vestlandsbanken hver ervervet 10 prosent av aksjene i et fondsmeglerforetak i London.

Ved utgangen av 1985 utgjorde de beregnede andelene av forvaltningskapitalen i utenlandske banker og finansieringsselskaper der norske banker har eierinteresser på minst 10 prosent, i alt 70401 mill. NOK. Dette utgjør omlag 27 prosent av alle norske forretningsbankers og Sparebanken ABCs forvaltningskapital i Norge. Andelen av forvaltningskapitalen i utenlandske

banker og finansieringsselskaper er ikke endret fra utgangen av 1984 til utgangen av 1985.

Norsk andel av forvaltningskapital i utlandet fordelt på eierbanker pr. 31. desember 1985:

Eierbank	Forv.kap. i utlandet Mill. kr.	Andel av eierbankens forv.kap. i Norge Prosent
Den norske Creditbank	32 904	54
Bergen Bank	17 015	40
Chr. Bank og Kreditkasse	16 097	27
Forretningsbanken	1 499	13
Sparebanken ABC	2 239	7
Bøndernes Bank	600	8
Vestlandsbanken	47	0,9
	70 401	27

Norske bankers utenlandsetableringer¹⁾ fordelt på etableringsland pr. 31. desember 1985.

Land	Antall	Forv.kap. norsk andel Mill. kroner
Luxembourg	5	26 915
Storbritannia	3	24 180
USA	5	7 116
Singapore	3	5 466
Hong Kong	3	1 933
Vest-Tyskland	1	1 541
Sveits	3	1 256
Nederland	1	897
Frankrike	1	534
Andre	3	563
	28	70 401

1) Utenlandske banker, finansieringsselskaper og finans- og fondsmeglerforetak med norsk eierandel på minst 10 prosent. Filialer og datterselskap av utenlandske banker er skilt ut som egne etableringer når forvaltningskapitalen er større enn 500 mill. kroner.

Kredittilsynet har i 1986 ikke besøkt selskaper i utlandet der norske banker har eierinteresser. Ledelsen av utenlandsavdelingene i de forretningsbankene som har etableringer i utlandet ble i samsvar med den praksis som er etablert i de senere år, også høsten 1986 innkalt til kredittilsynet for å redegjøre nærmere for utenlandsvirksomheten og bankenes policy på området. Under disse høringene blir det lagt særlig vekt på å få belyst forhold som vedrører styringen av utenlandsetableringene, inntjeningen, soliditeten, og om etableringene fortsatt tjener det formål som var hensikten med etableringen.

Som i tidligere år har Kredittilsynet i 1986 hatt et omfattende samarbeid med tilsynsmyndighetene i de øvrige nordiske land. På nordisk tilsynsmøte i Stockholm i desember 1986 ble blant annet forhold vedrørende utviklingen i konsortialbankene behandlet.

3.2 Bankenes drift

I likhet med 1985 hadde bankene også i 1986 en sterk vekst i forvaltningskapitalen og utlånene til publikum og kommuner, mens derimot veksten i innskudd fra publikum stagnerte (tall i mrdr.n.kr.)

	12.12.85	31.12.86	Vekst i prosent
Forvaltningskapital			
– forretningsbanker	219	297	36
– sparebanker	154	196	27
– Sum	373	493	32
Utlån til publikum og kommuner			
– forretningsbanker	117	144	23
– sparebanker	100	124	24
– Sum	217	268	24
Innskudd fra publikum			
– i forretningsbankene	120	120	0
– i sparebankene	117	126	8
– Sum	237	246	4

Mesteparten av utlånsveksten ble finansiert på penge- og interbankmarkedet, herunder ved netto innlån fra utenlandske banker, med de rentefluktasjoner dette innebærer.

Pengemarkedsrenten var periodevis meget høy.

De fleste bankene gjennomførte imidlertid kraftige renteforhøyelser på sine utlån, og den gjennomsnittlige rentemargin gikk derfor opp fra 3,8 prosent til 3,9 prosent i sparebankene, mens forretningsbankene opprettholdt sin margin på ca. 3,2 prosent.

3.2.1 Driftsresultat

Nøkkeltall viser følgende utvikling (i prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital).

	Forretningsbankene		Sparebankene	
	1985	1986	1985	1986
Rentemargin	3,2	3,15	3,8	3,9
Andre driftsinntekter	1,8	1,68	0,7	0,7
Andre driftsutgifter	3,3	3,20	3,4	3,4
Driftsresultat ¹⁾	1,6	1,63	1,1	1,3

1) Her definert som: driftsresultat før tap og avsetninger til tap.

Sparebankene forbedret altså driftsresultatet fra 1,1 til 1,3 prosent, mens forretningsbankene «flatet ut» på 1,6 prosent.

Ved sammenligningen av de to bankgruppene må vi imidlertid ta i betraktning at forretningsbankene i 1986 hadde ca. 700 mill. kroner høyere bokførte tap enn sparebankene. Dette utgjør 0,3 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital, og tilsvarer differansen i driftsresultatet før tap og avsetninger til

tap mellom de to bankgrupper.

Bak gjennomsnittstallene er det stor spredning mellom de beste og svakeste resultatene.

I 1986 var det f.eks. 3 forretningsbanker og 30 sparebanker som oppnådde et driftsresultat før tap og avsetninger til tap på mer enn 2 prosent mens 10 sparebanker havnet under 1 prosent.

Dette er en forbedring fra 1985. Da hadde hele 39 sparebanker og 2 norskeide forretningsbanker mindre enn 1 prosent i driftsresultat før tap og avsetninger til tap, mens 20 sparebanker og 2 forretningsbanker fikk mer enn 2 prosent.

Noen av sparebankene med svakest resultat ble i løpet av 1986 fusjonert med større sparebanker. Dette er noe av forklaringen på at antall sparebanker med driftsresultat før tap og avsetninger til tap på under 1 prosent gikk ned fra 39 til 10, men det synes som 1986 gjennomgående har vært et relativt godt driftsår for denne bankgruppen.

De fleste utenlandseide forretningsbanker hadde både i 1985 og 1986 svake driftsresultater med til dels betydelige underskudd. De regner seg imidlertid fortsatt i etableringsfasen.

3.2.2 *Likviditet*

Pr. 30. juni 1986 var det 32 sparebanker og 15 forretningsbanker som ikke oppfylte banklovenes minimumskrav til likviditetsreserver. Kredittilsynet tilskrev de bankene som hadde underlikviditet, og ved slutten av november 1986 var antallet kommet ned på 14 sparebanker og 9 forretningsbanker. Ved slutten av 1986 var det likevel hele 53 sparebanker og 10 forretningsbanker som lå under ett eller flere av de 3 kvantifiserte minimumskrav til likviditetsreserver.

Likviditetsutviklingen i desember 1986 hadde direkte sammenheng med at primærreserve-kravene ble halvert – fra 10 til 5 prosent – med virkning fra 15. desember 1986.

Kredittilsynet og Norges Bank vurderer å tilrå en forenkling av banklovens likviditetskrav med sikte på ett forholdstall, eventuelt på 10 prosent, og med et noe endret beregningsgrunnlag.

3.2.3 *Tap*

Bankenes tap på utlån og garantier økte betydelig i 1986 og p.g.a. veksten i utlånsporteføljen, gikk en bloc fondenes relative andel ned selv om årets avsetninger var høyere enn de bokførte tap.

Som vi ser av tabellene nedenfor, slo dette spesielt ut i forretningsbankene som fikk sine en bloc fond redusert fra 3,12 til 2,34 prosent av utlånsporteføljen, mens sparebankenes en bloc fond gikk ned fra 3,35 til 3,16 prosent.

De to bankgruppens tap og avsetninger til tap viser følgende tall
(beløp i mill. kr.)

	<i>Forretningsbankene</i>		<i>Sparebankene</i>	
	1985	1986	1985	1986
Bokførte tap	746	1277	268	273
Avsatt til en bloc	1471	2016	978	1476
En bloc fondene i prosent av utlåns- porteføljen ved årets slutt	3,12	2,34	3,35	3,16

Den forventede tapsutvikling og nedgang i bankenes en bloc fond førte til at Kredittilsynet i januar 1987 tilskrev Finansdepartementet med tilråding om at de årlige skattefrie en bloc avsetninger ble tillatt økt med sikte på å heve eller i hvert fall opprettholde en bloc fondenes relative andel. Etter kredittilsynets oppfatning bør bankene fortsatt tilstrebe en bloc fond på 5 prosent av utlånsmassen.

3.3 Ansvarlig kapital

Som følge av sterk ekspansjon og forsinkelser med kapitalutvidelser, var det også i 1986 noen forretningsbanker som hadde ansvarlig kapital under minimumskravet på 6,5 prosent av beregningsgrunnlaget i forretningsbanklovens § 21, 1. ledd. Kredittilsynet har i brev til disse bankene innskjerpet at virksomheten må tilpasses slik at kapitaldekningskravet til enhver tid er oppfylt. I et par tilfelle der underdekningen periodevis har vært spesielt stor, har bankens ledelse blitt innkalt for å redegjøre nærmere for forholdet. De bankene som etter årsoppgjøret eventuelt har kapitaldekning på under 6,5 prosent, er blitt pålagt å gi opplysning om dette i note til regnskapet. Forretningsbankene sett under ett har i hele 1986 hatt en kapitaldekning på godt over 6,5 prosent.

Sparebankene har ikke et kvantifisert kapitaldekningskrav, men egenkapitalprosenten, dvs. forholdet mellom akkumulerte fondsavsetninger og forvaltningskapitalen, ble redusert fra ca. 5,4 prosent til ca. 4,8 prosent i løpet av 1986, og betyr altså at fondsavsetningene ikke holdt tritt med den sterke økningen i forvaltningskapitalen. Flere sparebanker tar nå opp ansvarlig lånekapital for å øke sin kapitalbase, som følge av at driftsoverskuddene er utilstrekkelige.

3.4 Bankenes avlastningsforretninger

I løpet av høsten 1986 ble en i Norges Bank oppmerksom på store avvik i interbankinnskuddene (innskudd mellom banker). Sett fra fordringssiden var innskuddene betydelig større enn sett fra gjeldssiden. Ved utgangen av juli måned tilsvarte dette avviket ca. 13,5 milliarder kroner. Avviket steg i august og september, og avtok i oktober og november.

24. november 1986 sendte Kredittilsynet ut rundskriv nr. 33/1986 til finansinstitusjonene, meldepliktige formidlere og forsikringsselskapene, hvor reglene for føring av interbankinnskudd samt fordrings- og gjeldsposter mellom finansinstitusjoner ble presisert.

I midten av desember 1986 inpsiserte kredittilsynet i samarbeid med Norges

Bank tre større låneformidlere. Ved å sammenholde opplysninger fra låneformidlerne med spesifikasjoner over større innskudd fra og utlån til andre banker innhentet fra 28 utvalgte banker, fant myndighetene forklaringen på størstedelen (77 prosent) av det statistiske avviket på 13,5 milliarder kroner pr. utgangen av juli.

Avviket skyldtes først og fremst en type avlastningsforretninger hvor bank A, for å redusere sitt beregningsgrunnlag ved månedsskiftet, ga en megler i oppdrag å selge utlån/obligasjoner. Megler ga i de fleste tilfelle ikke «kjøper», bank B, tilstrekkelige opplysninger om at det var kjøp av utlån/obligasjoner, og ikke lån, som ble formidlet. Bank B førte derfor ikke utlånene/obligasjonene inn i sin balanse, men førte derimot som aktivapost et innskudd i bank A.

Samtidig lånte for øvrig bank B et tilsvarende beløp fra bank A gjennom samme megler.

Arbeidet med å vurdere disse transaksjonene, og med å skjerpe inn regelverket, fortsatte i januar og februar 1987.

3.5 Klagesaker

I 1986 mottok kredittilsynet 32 klager fra bankkunder. Dette er en nedgang på fem fra året før. Her er ikke medregnet klager som gjelder bankenes eiendomsomsetning og verdipapirhandel. Klager i forbindelse med eiendomsandel er omtalt under 7.3. Alle klagene er forelagt vedkommende bank før Kredittilsynet har avgitt uttalelse.

Utfallet av klagesaken er som følger:

I syv av sakene ble klager gitt medhold. I syv av sakene fant Kredittilsynet ikke grunnlag for å kritisere banken. Ti saker ble avgjort ved overenskomst mellom partene. Åtte saker er fortsatt ikke ferdig-behandlet.

Kredittilsynet har også mottatt to klager på finansieringsselskap. I den ene av disse sakene, ble klager ikke gitt medhold. Den andre saken er fortsatt under behandling.

Kredittilsynet har mottatt en klage på forsikringsselskap. Kredittilsynet fant at selskapets opptreden til en viss grad kunne kritiseres.

Kredittilsynet mottok en klage som ble avvist fordi selskapets virksomhet lå utenfor Kredittilsynets myndighetsområde.

3.6 Tilsyn

Det meste av tilsynskapasiteten gikk i 1986 med til gjennomgørelser av bankenes regnskaper og kontrollen med kapitaldekningskravene og likviditetskravenes oppfyllelse. Det ble gjennomført stedlig ettersyn i en større sparebank. Det ble dessuten foretatt stedlige ettersyn i fem banker, fire forretningsbanker og en sparebank, i forbindelse med bankenes finansiering av A/S Lalys og Blystadbrødrenes kjøp av aksjer i A/S Kosmos. En fant at kredittvurderingen og sikkerheten i forbindelse med denne kredittgivningen ikke var tilfredsstillende. De tap bankene pådro seg i denne sammenheng, ble som følge av endring i markedsforholdene noe mer begrenset enn først antatt.

Det ble i denne sammenheng også gjennomført en undersøkelse blant alle banker og finansieringsselskaper om instruksjonsrett i forbindelse med kreditt til kjøp av aksjer. En fant at långiver kun i to tilfeller hadde betinget seg instruksjonsrett.

4 FORSIKRINGSSELSKAPER

4.1 Livsforsikring, norske selskaper

4.1.1 Innledning. Selskaper som har tillatelse til å drive livsforsikringsvirksomhet

Det tidligere Forsikringsrådet utga hvert år en beretning om sin virksomhet. Kredittilsynets styre vedtok å utgi en beretning om Forsikringsrådets virksomhet frem til det tidspunkt Kredittilsynet ble opprettet, 24. mars 1986, og denne beretningen er avgitt. Kredittilsynets årsmelding for 1986 omfatter derfor tidsrommet fra 24. mars 1986 og ut året for forsikringssektorens vedkommende.

For tiden har 13 norske selskaper tillatelse til å drive livsforsikringsvirksomhet her i landet: Andvake, David, Forenede Liv, Gjensidige, Hygea, Kommunal Landspensjonskasse, Liv-Nor, Norsk Kollektiv Pensjonskasse, Norske Liv, Plus, Samvirke, Storebrand og UNI.

Livsforsikringsselskapet Plus A/S fikk ved kongelig resolusjon av 28. juli 1986 tillatelse til å drive individuell kapital- og renteforsikring her i landet. Selskapet var imidlertid ikke registrert pr. 31. desember 1986.

4.1.2 Beregningsgrunnlag, forsikringsformer og forsikringsvilkår m.v.

I følge lov om forsikringsselskaper av 29. juli 1911 kan et selskap ikke drive livsforsikringsvirksomhet her i landet uten at konsesjon er gitt. Loven stiller bestemte krav til selskapenes virksomhet, og gir detaljerte regler for hvilke opplysninger som må framlegges ved en konsesjonssøknad. Av disse kan nevnes selskapets vedtekter, forsikringsformer, premiegrunnlag, forsikringsvilkår, formularer til helseerklæringsskjema, samt visse forsikringstekniske opplysninger.

Innføring av nye hovedforsikringsformer, generelle endringer i beregningsgrunnlagene, endringer i selskapenes vedtekter og andre vesentlige og prinsipielle endringer skal forelegges Sosialdepartementet til avgjørelse med Kredittilsynets innstilling. Departementet har delegert avgjørelsesmyndigheten til Kredittilsynet når det gjelder bl.a. endringer innenfor rammen av det som tidligere er godkjent vedrørende forsikringsformer, beregningsgrunnlag og forsikringsvilkår.

I 1986 har Kredittilsynet lagt fire søknader om vedtektsendringer og to søknader om nye forsikringsformer fram for Sosialdepartementet. Enkelte av disse og andre søknader som er behandlet av departementet er omtalt under punkt 3.4.

Alle forutsetninger og regler for beregning av premier innen livsforsikring skal forhåndsgodkjennes av Kredittilsynet. Sentrale faktorer for fastsettelse av premie er rente, dødelighet og omkostninger. Kredittilsynet krever ikke at alle selskaper benytter samme premiegrunnlag, noe som bl.a. medfører at flere selskaper har fått godkjent justeringer i forhold til et nytt fellesgrunnlag for individuelle dødsfallsforsikringer, T84, som ble tatt i bruk i 1985. Et flertall av de øvrige søknader vedrørende endring i premiegrunnlag gjelder omkost-

ningselementene, og ett selskap har søkt om endret grunnlagsrente.

En overveiende del av de saker vedrørende nye og endrede forsikringsformer som er behandlet i 1986, gjelder gruppelivsforsikring. Innen gruppelivsforsikring til dekning av personlig gjeld har Kredittilsynet godkjent utvidelser av tidligere gitte konsesjoner som bl.a. innebærer at forsikringen kan tegnes på 2 liv og at det kan tegnes obligatorisk forsikring til 75 år på ansatte i en bedrift med arbeidslån. Det er gitt konsesjon for en forsikringsform som likner gjeldsgruppelivsforsikring, sparemålsforsikring. Denne forsikringsformen var opprinnelig begrenset til personer med avtale om sparing med skattefradrag, men det er nå også gitt godkjennelse for foreninger hvor også personer med annen fast spareavtale i bank, kan tegne en slik forsikring.

Enkelte andre konsesjonssøknader innen gruppelivsforsikring er omtalt spesielt under punkt 3.4.

Innen individuell kapitalforsikring har Kredittilsynet godkjent en såkalt «skalaforsikring» som er en kapitalforsikring tilknyttet en bedriftsgruppelivsforsikring. Forsikringen består av en dødsrisikosum som opptrappes med alder slik at summen sammen med en avtrappet gruppelivssum utgjør et fast beløp, en opplevelsessum og tilbakebetaling av premie ved død på visse vilkår. Høyeste forsikringssum er 10 G.

Sosialdepartementet har gitt konsesjon for å tegne uførepensjon med opsjonsrett på ungdom i alderen 15-25 år. Opsjonsretten innebærer at den forsikrede innen fylte 30 år kan tegne kapitalforsikring med dødsrisiko inntil 15 G uten ny helseerklæring.

Innen kollektiv pensjonsforsikring har Kredittilsynet godkjent planer for fordeling av overskuddsmidler når en pensjonsordning overføres til egen regnskapsførende enhet i livsforsikringsselskapet.

Det er et ønske fra forsikringstakerne at det åpnes adgang til overføring av pensjonsforsikringer med tilhørende midler til et annet forsikringsselskap eller en pensjonskasse. Et utvalg har avgitt innstilling som flere organisasjoner o.l. har uttalt seg om. Kredittilsynet har arbeidet videre med saken med utgangspunkt i innstillingen og uttalelsene.

Kredittilsynet har behandlet søknader fra de fleste selskaper om forhøyelse av rentesatsen for forrentning av premiefond, pensjonsreguleringsfond og oppsamlingsfond. Rentesatsen godkjennes vanligvis for ett år av gangen, men med ulikt starttidspunkt selskapene imellom. De satser som gjelder ved årsskiftet 1986/87 varierer fra 12 prosent til 12,5 prosent.

4.1.3 Overskuddsanvendelse i livsforsikring i 1986

Det overskudd som oppstår som følge av at beregningsgrunnlaget inneholder sikkerhetsmarginer, i første rekke på grunn av det høye rentenivå i markedet, blir i sin helhet tilbakeført forsikringstakerne og de forsikrede. Overskuddet fordeles mellom de forskjellige forsikringsformer og årsklasser. Et generelt prinsipp, som til en viss grad fravikes i kollektiv pensjonsforsikring, er at tilbakeføringen i størst mulig grad skal svare til det overskudd som den enkelte forsikring har bidratt med. Tilbakeføring av overskudd skjer ved reduksjon av premiene (premierabatt) som en anvendelse av fremtidig forventet overskudd eller ved forhøyelse av ytelsene (garanterte tillegg/bonus). I kollektiv pen-

sjonsforsikring kan det også ytes bonus til forsikringstaker ved at overskuddsmidler godskrives vedkommendes premiefond. Metodene for tilbakeføring av overskudd er ikke felles for selskapene.

I kollektiv pensjonsforsikring har selskapene tidligere fått godkjent ulike prinsipper for fastsetting av premierabatt og tilbakeføring av overskudd. Flere av selskapene tilbyr fleksible løsninger hvor forsikringstaker kan velge premierabattnivå i intervallet 0 prosent til 40 prosent og forskjellig reguleringstakt for pensjonene. Ved den høyeste rabatten ytes ikke bonus til de forsikrede. I den såkalte hovedbonusgruppen (som har 20-23 prosent premierabatt) tas det sikte på å gi minst 80 prosent priskompensasjon til løpende pensjoner. Selskapene gir også tillegg til fripoliser og individuelle premiebetalende poliser samt bonus til forsikringstaker. Bonusplanene godkjennes av Kredittilsynet for ett år av gangen. For hovedbonusgruppen har Kredittilsynet for 1987 godkjent bonusplaner hvor satsene for tillegg til løpende pensjoner varierer fra 6 prosent til 8,5 prosent.

De garanterte tillegg til individuelle rente- og pensjonsforsikringer er bygget opp av to komponenter, oppsettelsestillegg og stigetillegg. Gjennom oppsettelsestilleggene blir det overskudd som er opparbeidet i tiden frem til ytelsen blir utbetalt, tilbakeført til forsikringstakerne. Tilleggene garanteres vanligvis for en periode av 5 år, og garantiperioden er felles for alle selskapene. Gjeldende garantiperiode utløper 31. desember 1990. Stigetillegget finansieres av overskudd som opparbeides etter at ytelsen har begynt å løpe, og fastsettes normalt for ett kalenderår av gangen. Det enkelte selskap beregner satsen for stigetillegg på basis av sin egen gjennomsnittrente ved bruk av tabeller og beregningsregler som er godkjent av Kredittilsynet. I løpet av 1986 har Kredittilsynet behandlet søknader fra de selskaper som tegner individuell rente- og pensjonsforsikring. Satsene for tillegget varierer fra 8,2 prosent til 9,5 prosent av rentebeløpet inkludert tidligere gitte tillegg.

De garanterte tillegg i individuell kapitalforsikring garanteres for et bestemt antall år i det enkelte selskap, men garantiperiodens lengde varierer fra selskap til selskap. Kredittilsynet har i 1986 godkjent garantiplaner med virkning fra 1. januar 1987 for fire selskaper. Godkjennelse omfatter satser for garanterte tillegg til forsikringssummen ved oppnådd alder, ved død og ved gjenkjøp. Satsene varierer med forsikringsform, tegningsår, utbetalingsår og i de fleste tilfeller med den forsikredes kjønn. Det er ikke behandlet noen søknader om endring i gjeldende premierabatt.

Overskudd i gruppelivsforsikringer basert på vanlig gruppelivstariff kan tilbakeføres til forsikringstaker i form av garanterte tillegg til forsikringssummen og rabatt på premien. Satsene for garanterte tillegg og premierabatt godkjennes vanligvis for ett år av gangen. Kredittilsynet har behandlet søknader om garantiplaner for 1987 for 6 selskaper, hvorav ett også har sendt inn søknad for gruppelivsforsikring for foreningsmedlemmer. Selskapene har fått godkjent ulike kombinasjoner av garanterte tillegg og rabatt avhengig av det enkelte selskaps økonomiske resultat og filosofi for tilbakeføring av overskudd. Noen selskaper kan derfor tilby flere alternative kombinasjoner.

4.1.4 Regnskapsgjennomgåelse

Ifølge lov om forsikringsselskaper, § 85, skal livsforsikringsselskapene sende inn årsregnskap m.v. innen åtte måneder etter regnskapsårets utløp. Kredittilsynet (tidligere Forsikringsrådet) har utarbeidet et spesielt regnskapsskjema som inneholder vinnings- og tapskonto, balanse og spesifikasjoner til disse, samt oversikt over forsikringsstokkens bevegelse og aktuarens beretning om oppgjør av forsikringsfondet. Skjemaet er bilagt med det enkelte selskaps trykte årsberetning og manuelt førte verdipapirlister ved innsending til Kredittilsynet. Kredittilsynet foretar en omfattende kontroll av det innnsendte materialet for å påse at regnskapet og aktuarens beretning er i overensstemmelse med gjeldende lover og forskrifter. Vinnings- og tapskonto og balanse kontrolleres mot de tilhørende spesifikasjoner i skjemaet og mot selskapets trykte årsberetning. Det foretas også kontroll av rimelighet i forhold til fjorårets tall. kredittilsynet legger stor vekt på gjennomgang av forsikringsfondene, herunder kontroll av at det er avsatt tilstrekkelige midler, og at midlene er båndlagt i henhold til lovens bestemmelser. Det enkelte selskap blir i konferanse eller ved annen kontakt forelagt resultatene av Kredittilsynets kontroll. Utdrag av regnskap blir oversendt Norsk lysingsblad for offentliggjøring når regnskapet er endelig godkjent. Ved utgangen av 1986 hadde Kredittilsynet fullført behandlingen av 5 selskapers regnskap for 1985. Disse regnskapene skulle i følge loven være Kredittilsynet i hende innen utløpet av august.

4.1.5 Livsforsikringsselskaperes plasseringer

Etter forsikringsselskapslovens § 87 første ledd skal Kredittilsynet påse at forsikringsfondets midler er betryggende anbragt. Livsforsikringsselskapene og tilsynet har på bakgrunn av den sikkerhetsmessige kontroll som skal utføres, sett det som hensiktsmessig at tilsynet foretar en kontroll av plasseringene samtidig som selskapet behandler saken og før verdipapirene blir båndlagt. Hovedtyngden av de plasseringer som forelegges tilsynet for forhåndsgodkjenning, utgjøres av industripantelån, lån til landbruket og partialobligasjonslån som går inn under § 80, nr. 8 i forsikringsselskapsloven.

Tilsynet har funnet det riktig å lempe noe på forhåndkontrollen av industri- og landbrukslån. Lån til og med kr. 10 mill. sikret med pant i industrianlegg (herunder hoteller) og landbrukslån til og med kr. 1 mill. kan heretter båndlegges uten forhåndsgodkjenning. Når det gjelder landbrukslånene skal selskapene sende inn en oppgave pr. 31. desember over slike lån innvilget i året.

Når summen av pantelån til samme låntaker overstiger kr. 10 mill. må nye lån allikevel forelegges tilsynet.

De partialobligasjonslån som forelegges til forhåndsgodkjenning er relativt store – ofte kr. 30-40 mill. eller mer. Slike lån benyttes ikke bare av livsforsikringsselskapene, men også f.eks. av pensjonsinretninger, stiftelser og overformyndieriet. Sistnevnte institusjoner legger vekt på den kontroll tilsynet fører med sikkerheten for obligasjonene. Da det ikke er andre offentlige etater som fører kontroll med lånene er det ikke gjort noen endringer med ordningen med godkjenning av partialobligasjonslån.

4.1.6 Tillatelse til å drive livsforsikringsvirksomhet i Norge for utenlandske selskaper

For tiden har ingen utenlandske selskaper tillatelse til å drive livsforsikringsvirksomhet (nytegning) her i landet.

4.2 Skadeforsikring, norske og utenlandske selskaper

4.2.1 Innledning, selskaper under tilsyn

I henhold til lov om forsikringsselskaper av 29. juli 1911, § 64 skal skadeforsikringsselskapene innen en måned etter den ordentlige generalforsamlings avholdelse innsende årsregnskap til Kredittilsynet som påser at det er avgitt overensstemmende med gjeldende forskrifter og deretter lar det innrykke i Norsk lysingsblad. Årsregnskapet skal inneholde vannings- og tapskonto samt balanse og være bilagt med revisorenes uttalelse.

De lokale gjensidige sjøtrygdslag er underlagt lov om sjøtrygdslag av 3. juli 1953. Foruten kontroll av regnskapene skal også vedtekter, sammenslutninger og gjenforsikringskontrakter godkjennes av Kredittilsynet.

De lokale gjensidige brannkasser er unntatt fra forsikringstilsynsloven ved § 116 tredje ledd under forutsetning av at kassene har vedtekter godkjent av Kredittilsynet. Dessuten må en brannkasses direkte virksomhet ikke omfatte mer enn ett fylke eller innen flere fylker ikke over 10 kommuner, og dens indirekte virksomhet – utenfor det lokale virkeområde – ikke omfatte andre gjenforsikringer enn de som overføres til den gjennom en gjenforsikringsordning som Kredittilsynet har godkjent. For øvrig har lovens § 116 ingen direkte pålegg om regnskapskontroll. Regnskapsrapporten blir i dag årlig sendt gjennom Gjensidige Norsk Skadeforsikringsselskap.

I følge lov om forsikringsselskaper § 102 skal generalagenturer for de utenlandske forsikringsselskapene som har tillatelse til å drive virksomhet i Norge, for hvert regnskapsår og innen 8 måneder etter regnskapsårets utgang innsende på fastsatt skjema et regnskap for de her i landet tegnede forsikringer. Likeledes skal innsendes det utenlandske forsikringsselskaps trykte årsberetning og regnskap. Regnskapet for selskapets virksomhet i Norge blir innrykket i Norsk lysingsblad.

Av fortegnelse over anmeldte norske og utenlandske selskaper pr. 1. januar 1986 fremgår at 203 selskaper og trygdslag drev virksomhet i Norge.

Disse fordeler seg slik:

Norske Forsikringsselskaper (1911-loven)	79 (Herav 2 u/avvikling)
Lokale sjøtrygdslag (1953-loven)	23 (Herav 2 u/avvikling)
Lokale brannkasser (§116, 1911-loven)	61
Utenlandske selskaper v/generalagenturer (1911-loven)	40 (Herav 2 u/avvikling)
<hr/> Samlet antall	<hr/> 203

4.2.2 Nye selskaper (konsesjoner)

Ved lov av 18. juni 1938 om tillegg til lov om forsikringsselskaper av 29. juli 1911 ble det innført konsesjonsplikt her i landet slik at norske skadeforsikrings-selskaper og hovedagentur for utenlandsk selskap som vil drive skadeforsikringsvirksomhet her i landet, ikke kan begynne sin virksomhet før Kongen har gitt tillatelse til det. Før tillatelse er gitt, kan ikke selskap eller generalagentur registreres.

I 1986 er gitt følgende konsesjoner:

Ved kgl.res. av 25. juli 1986 er Skadeforsikringsselskapet Plus A/S gitt konsesjon til å drive virksomhet i en rekke skadeforsikringsarter både direkte og indirekte, men ikke kredittforsikringsvirksomhet. Selskapet er et heleiet datterselskap av Uni Forsikring og aksjekapitalen er på kr. 25 mill.

Ved kgl.res. av 5. september 1986 er Strand Kredittforsikring A/S gitt konsesjon til å drive direkte og indirekte kredittforsikringsvirksomhet, slik denne virksomhet til enhver tid er definert av myndighetene i Norge. Selskapet eies 100 prosent av Essar Holding A/S som igjen er eiet av Andenæs-gruppen. I realiteten er dette en overførsel fra søsterselskapet Strand Forsikring A/S av retten til å drive kredittforsikring. Ønsket om å skille ut kredittforsikringsvirksomheten i et eget selskap, harmonerer med Forsikringslovutvalgets («Harlemutvalgets») forslag om at kredittforsikring må drives i egne selskaper.

Ved kgl.res. av 25. september 1986 er Gjensidige Forsikring Sør-Trøndelag gitt konsesjon til å drive brannforsikringsvirksomhet i Sør-Trøndelag fylke og i Leksvik kommune i Nord-Trøndelag fylke. Selskapet er en sammenslutning av åtte av ialt elleve brannkasser i Sør-Trøndelag, som tidligere ikke har hatt konsesjon fordi de har falt inn under unntaksbestemmelsen i forsikringstilsynslovens § 116 tredje ledd.

4.2.3 Opphør og sammenslutninger av selskaper

Forsikringsaksjeselskapet Samkreditt er endelig oppløst og slettet av registeret idet fusjon med Agder Assurance-selskap A/S er gjennomført ifølge registrering i Oslo Handelsregister 5. februar 1986. Ocean Norsk Forsikringsaksjeselskap er endelig oppløst pr. 31. desember 1986 og anmeldt slettet av registeret etter fusjon med Protector Norsk Forsikringsaksjeselskap i medhold av aksjelovens § 14-1 ifølge registrering i Oslo Handelsregister 24. september 1986.

Forsikringsaksjeselskapet Heimdal er besluttet oppløst for fusjon med Norsk Kausjon Forsikringsaksjeselskap i medhold av aksjelovens § 14-1. ifølge registrering i Oslo Handelsregister 17. juli 1986.

Vestfold Forsikringsselskap A/S er besluttet oppløst for fusjon med Hvalfangernes Assuranceforening, Gjensidig ifølge registrering i Sandefjord Handelsregister 4. april 1986.

Sjøforsikrings-Aktieselskapet Alpha har med virkning fra 1. januar 1987 blitt oppløst og fusjonert med morselskapet A/S Storebrand Sjøforsikring i overensstemmelse med aksjelovens § 14-8. Registrert i Oslo Handelsregister 30. januar 1987.

Drosjeforsikringen gjensidig har på generalforsamlingen 28. april og 14. mai 1986 besluttet at selskapet skal fusjoneres med Uni Forsikring gjensidig skadeforsikringsselskap ifølge registrering i Oslo Handelsregister 16. februar

1987. Fusjonsavtale kom istand etter at Forsikringsrådet påla selskapet å etterutligne premier som minst skulle utgjøre 20 prosent av forfalt forskuddspremie for 1985 med fradrag av bonus.

4.2.4 Solvensprosjekt i skadeforsikring

Bakgrunn

I Kredittilsynet ble det i løpet av 1986 opprettet en inspektørstilling i forbindelse med videreutvikling av modell- og metodeapparatet for vurdering av forsikringstekniske avsetninger i skadeforsikring (solvenskontroll). Dette prosjektet er en videreføring av et utvalgsarbeid som ble gjennomført i regi av det tidligere Forsikringsrådet. Formålet er å arbeide videre med problemstillinger som det nevnte utvalgsarbeidet klarla. Disse arbeidsoppgavene kan kort oppsummeres slik:

Utvikling av modeller/metoder

- 1.1 Mer raffinerte modeller for behandling av ulike reassuranseformer må utvikles. Sammenhengen mellom forsikringssum og risiko må studeres statistisk. En egen undersøkelse for å studere omfanget av ulike reassuranseformer i enkeltbransjene må vurderes.
- 1.2 Med hensyn til enkelterstatningsbeløpenes fordeling må man finne fram til egnede parametriske fordelinger, og videre hvordan man skal ta hensyn til eventuell variasjon fra selskap til selskap i enkelterstatningsbeløpenes fordeling.
- 1.3 Modellen må gi en beskrivelse av skadeavviklingen.
- 1.4 Man må finne fram til egnede volummål som er direkte knyttet til fysisk/tekniske forhold som er bestemmende for risikobelastningen. Egne metoder for vurdering av store risikoer må utvikles.
- 1.5 Problemet med hvordan superkatastrofer skal behandles må løses.
- 1.6 Egnede modeller/metoder for bransjene «Kreditt» og «Inngående reassurans» må utvikles.

Statistikk-innsamling

- 2.1 I samarbeid med forsikringsselskapene og deres fellesorganer må det utarbeides standardiserte definisjoner av grunnleggende statistiske størrelser og systemer for føring av risikostatistikk.
- 2.2 Det må innarbeides rutiner der selskapene leverer den akteulle statistikken på maskinlesbar form (magnetbånd og/eller disketter).

Prosjektet er ved utgangen av 1986 fortsatt i startfasen. En har kommet i gang med forarbeidene til en ny pilotundersøkelse og til gjennomgang av sentrale begreper og definisjoner i risikostatistikksammenheng.

Professor i forsikringsmatematikk ved Universitetet i Oslo, Ragnar Norberg, vil inntil videre ha det faglige veiledningsansvaret for videreutviklingen av dette prosjektet.

4.3 Pensjonskasser og fonds

Ved kgl.res. av 19. september 1958 har Kredittilsynet myndighet til å godkjenne vedtekter for og føre tilsyn med private pensjonsfond, pensjonskasser o.l.

Sosialdepartementet har i brev av 25. april 1975 gitt Kredittilsynet fullmakt til å godkjenne kommunale og fylkeskommunale vedtak etter kommunelovens § 59, punkt 4, og fylkeskommunelovens § 60, punkt 3, om kommunale og fylkeskommunale pensjonsordninger gjennom pensjonsforsikring, pensjonskasse eller pensjonsfond, under forutsetning av at pensjonsordningen m.v. er i overensstemmelse med de regler som er fastsatt av departementet.

For tiden føres det tilsyn med ca. 120 private pensjonskasser og ca. 380 private pensjonsfond. (Antall fond vil avta relativt kraftig, det var en nedgang i antallet på ca. 35 i 1986). Av kommunale og fylkeskommunale pensjonskasser finnes det ca. 50 stk., og av kommunale fond finnes det 2-3 stk. I tillegg er det ca. 45 private understøttelsesfond.

Når det opprettes en ny pensjonskasse må vedtektene godkjennes av Kredittilsynet. Senere endringer må også til Kredittilsynet for godkjenning. En pensjonskasse skal ha en forsikringsteknisk konsulent som skal være godkjent av Kredittilsynet, og kassens beregningsgrunnlag skal også godkjennes. Forsikringsteknisk oppgjør skal foretas minst hvert 4. år.

I 1986 ble det opprettet 10 pensjonskasser.

Når det gjelder pensjonsfond skal det i prinsippet ikke kunne skje nyetableringer. Det er en målsetting for Kredittilsynet at den eksisterende bestand blir avviklet.

Ved avvikling må bl.a. sluttregnskap for fondet og de originale vedtekter innsendes. Beregning av pensjonsytelser i forbindelse med likvidasjon av fond blir normalt utført av det livsforsikringsselskap som fondet skal overføres til. Det forekommer allikevel at Kredittilsynet må utføre disse beregninger.

Alle kasser og fonds må hvert år sende inn regnskap til Kredittilsynet for godkjenning. Ved gjennomgang av regnskap påser man bl.a. at kapitalen gir en tilfredsstillende avkastning, samt at midlene er plassert etter godkjente retningslinjer. Økning av løpende pensjoner må godkjennes av Kredittilsynet.

4.4 Viktige enkeltsaker

Ved kgl.res. av 28. juli 1986 er livsforsikringsselskapet Plus A/S gitt konsesjon til å drive livsforsikringsvirksomhet her i landet. Selskapet er et heleiet datterselskap av UNI Forsikring, og selskapet har konsesjon for å tegne de samme forsikringsformer innen individuell kapital- og renteforsikring som UNI Forsikring – gjensidig livsforsikringsselskap (tidligere Norske Folk).

Norske Folk har med virkning fra 1. januar 1987 endret navn til UNI Forsikring – gjensidig livsforsikringsselskap. Selskapets virksomhet er så langt lovgivning og organisasjon gjør det mulig integrert med virksomheten til UNI Forsikring – gjensidig skadeforsikringsselskap, tidligere Norges Brannkasse GS. Sosialdepartementet har etter tilråding fra Kredittilsynet godkjent endringer i selskapets vedtekter. Godkjennelsen omfatter endringer i selskapets organer, endret sammensetning av representantskap og generalforsamling og gjensidig representasjonsadgang på de to selskapers generalforsamling.

I kgl.res. av 12. september 1986 fikk David konsesjon for å tegne individuelle rente- og pensjonsforsikringer. Konsesjonene omfatter alderspensjon, etterlattepensjon, uførepensjon og premiefritakelse ved uførhet. Det er forutsatt at ved forsikringer som kan betegnes som egen pensjonsforsikring etter skatte- loven, skal tilbakeføring av overskudd skje ved forhøyelse av ytelsene eller varig reduksjon av premien. Prinsippene for tilbakeføring må ifølge kgl.res. av 15. oktober 1976 godkjennes av Sosialdepartementet første gang.

David har fått konsesjon for gruppelevsfor sikring til dekning av personlig gjeld. Tilsvarende forsikringsform er tidligere godkjent for andre selskaper. Forsikringen kan tegnes av bank eller annen kredittinstitusjon med låntaker som forsikret. Låntakers ektefelle kan være medforsikret, uførekapital kan tilknyttes.

Hygea har fått godkjent et nytt produkt i kollektiv pensjonsforsikring. Grunnlaget er en modifisert utgave av K1963, bl. a. med høyere grunnlagsrente i oppsettelsestiden og endrede omkostningssatser. Hygea har under visse forutsetninger anledning til å justere premien, forutsatt at Kredittilsynet godkjenner dette. Den enkelte forsikringstaker kan selv innen gjeldende lover og regler bestemme hvordan overskuddet skal fordeles mellom løpende pensjoner, oppsatte pensjoner og tilskudd til premiefond.

På bakgrunn av en søknad fra ett av selskapene har Sosialdepartementet godkjent at samboere på visse vilkår kan likestilles med ektefelle når det gjelder utbetaling av ektefelle tillegg og adgang til medforsikring. Departementet godkjente imidlertid ikke at samboere og ektefeller i forsikringsvilkårene likestilles i begunstigelsesrekkefølgen for hovedforsikringssummen og eventuelle barnet tillegg. Begrunnelsen for avslaget var at forsikringssummen bør utbetales til livsarvinger dersom den forsikrede ikke etterlater seg ektefelle. Etter departementets syn bør den forsikrede i slike tilfelle oppnevne samboer med navn som begunstiget til forsikringssummen hvis et annet resultat ønskes. Etter klage fra selskapet tok Sosialdepartementet saken opp på nytt og innhentet uttalelse fra Justisdepartementet. Departementet fant ikke grunn til å omgjøre sitt tidligere vedtak.

I følge Regler om egen pensjonsforsikring etter skatteloven skal premien beregnes under forutsetning av årlig premiebetaling inntil en bestemt alder eller tidligere død. Sosialdepartementet har på bakgrunn av en henvendelse fra Kredittilsynet meddelt at det ikke er noe til hinder for at premiebetalingen avgjøres ved en årlig premie. Dette innebærer at formelen for årlig premie må benyttes ved premieberegningen. Kredittilsynet orienterte alle selskaper om Sosialdepartementets avgjørelse.

Samvirke har fått konsesjon for å tegne egen pensjonsforsikring etter skatteloven betalt med en årlig premie. Pensjonsforsikringen har en tilhørende dødsrisikoforsikring betalt med engangspremie. Forsikringen har standardisert dekning, og markedsføres gjennom Postverket.

Fellesbestemmelsenes § 5 i Statens Lønnsregulativ sikrer lærere og øvrig pedagogisk personell en utbetaling på 3 G ved dødsfall. For deltidsansatte med minst 15 timer pr. uke reduseres ytelsen forholdsmessig. En søknad fra Samvirke om å tilby kommunene gruppelevsfor sikring for lærere m.v. basert på tariffen for kommunegruppelev ble avslått av det tidligere Forsikringsrådet. Ved fornyet behandling av saken innhentet Kredittilsynet uttalelse fra Sosialdepartementet. Departementet fastholdt sitt tidligere standpunkt om at kom-

munegruppeliv ikke skal omfatte grupper som er medlemmer av Statens Pensjonskasse. Det er imidlertid ikke noe til hinder for at det etableres en egen gruppelivsordning for lærere m.v. basert på vanlig gruppelivstariff eller spesialtariff godkjent av Kredittilsynet. Alle selskaper ble orientert om Sosialdepartementets uttalelse. Kredittilsynet har på grunnlag av dette godkjent gruppe-livsordning for lærere m.v. etter spesialtariff for enkelte selskaper.

Nye forskrifter for skadeforsikringsselskaper om årsoppgjør m.m. er satt i kraft fra og med 1986. Forskriftene er fastsatt med hjemmel i §4a i lov om forsikringsselskaper av 29. juli 1911 og gjelder norske aksjeselskaper og gjensidige selskaper underlagt bestemmelsene i nevnte lov. Forskriftene trer i stedet for bestemmelsene i kap. 11 i lov om aksjeselskaper av 4. juni 1976 og kap. 3 i lov om regnskapsplikt m.v. av 13. mai 1977. Som følge av de nye regnskapsforskriftene er det utarbeidet nytt regnskapsskjema for de selskape-ne dette gjelder.

Ifølge forskrifter om kapitalkrav for norske og utenlandske skadeforsik-ringsselskaper fastsatt ved kgl.res. 7. juni 1985 skal kravet til egenkapital indeksreguleres med konsumprisindeks pr. 31. desember hvert år. Det samme gjelder kravet til utenlandske skadeforsikringsselskaper som arbeider på det norske marked gjennom generalagent når det gjelder minimumskapital depo-nert i Norges Bank. Konsumprisindeksen desember 1986 har steget til 189,9 (173,9) og indeksreguleringen innebærer således at kravet til egenkapitalens minimumsstørrelse for 1987 settes til NOK 17.254.000,-. Fristen for oppfyl-else av kaptialkravene er satt til 1. juli 1988 for selskaper og generalagenturer som drev forsikringsvirksomhet i Norge før 1. juli 1985. De selskaper/general-agenturer som ved kgl.res. har fått ny konsesjon etter 1. juli 1985 må oppfylle kapitalkravene snarest.

Aktiv forsikring A/S som er en direkte fortsettelse av det tidligere registrerte Strand Forsikring A/S har lansert en ny såkalt «Behandlingsforsikring». Denne forsikringen dekker alle utgifter til operasjon på privat sykehus hvis man rammes av en sykdom eller ulykke, men likevel ikke får operasjon på offentlig sykehus innen 4 uker etter at lidelsen er konstatert. Utover selve operasjonen dekkes alle reiseutgifter, eventuelle legehonorarer før og etter operasjon samt eventuelle kostnader til rehabilitering etter operasjon. Det foreligger også en konsesjonssøknad om en lignende forsikringsform fra et nytt selskap. De øvrige skadeforsikringsselskaper er avventende når det gjelder planer om igangsettelse av en privat helseforsikring.

Kredittilsynet har 10. desember 1986 vedtatt å oppheve de spesielle plas-seringregler som har vært gjeldende for utenlandske forsikringsselskapers midler deponert i Norge (jfr. § 100, nr. 7 og § 101, nr. 8 i forsikringsselskaps-loven av 1911). De utenlandske selskapers deponerte verdier vil etter dette kunne anbringes i samme midler som angitt i § 80 i lov om forsikringsselskaper av 29. juli 1911. Dersom de utenlandske selskaper ønsker å anbringe midlene i andre verdier, må dette i hvert enkelt tilfelle først godkjennes av Kredittilsy-net. Midlene blir fortsatt å deponere i Norges Bank.

5 FINANSIERINGSFORETAK

5.1 Finansieringsselskaper

5.1.1 Konesjonsbehandling

Ved utgangen av 1986 har 65 finansieringsselskaper konsesjon til å drive finansieringsvirksomhet etter lov om finansieringsvirksomhet.

Konesjonspraksis for etablering av nye finansieringsselskaper er i 1986 strammet noe inn. Finansdepartementet har gitt signaler om at en vil legge til grunn en tilbakeholden linje i konsesjonspraksis. I spørsmålet om konsesjon skal gis, legges det økt vekt på at finansieringsselskaper skal ha en bred eiersammensetning eller at de skal være heleid av banker eller forsikringselskaper.

I 1986 ble følgende 6 selskaper meddelt tillatelse til å drive finansieringsvirksomhet:

Samtlige avgjørelser var i samsvar med tilrådingene fra Norges Bank og Kredittilsynet.

- Stavanger Finans A/S
- GS Finans A/S
- Interbroker Finans A/S
- Nova Finans A/S
- Nevi Corporate A/S
- A/S Nevi (holdingselskap i Nevi-gruppen)

To søknader om konsesjon for European VIP card A/S og Sandefjord Finans A/S er blitt avslått i 1986.

Ett finansieringsselskap er i 1986 blitt solgt til nye eiere. Det gjelder selskapet Totalfinansiering A/S, som fikk konsesjon i 1985, og hvor selskapets aksjer er solgt til Astor Holding A/S.

Finansieringsvirksomhetsloven krever ikke at aksjeoverdragelser skal godkjennes av myndighetene. Dette gjelder selv om overdragelsen medfører at majoriteten av aksjene blir samlet på en hånd.

Potensielle konsesjonssøkere kan således, ved oppkjøp av eksisterende finansieringsselskaper, omgå myndighetenes konsesjonsbehandling. Etter Kredittilsynets vurdering er dette uheldig. En slik omgåelsesmulighet kan bidra til utthuling av gjeldende konsesjonspraksis.

Løning-utvalgets forslag om eierbegrensingsregler i finansieringsforetak vil imidlertid gjøre problemstillingen mindre aktuell.

5.1.2 Virksomheten i utlandet

Finansieringsselskapenes virksomhet i utlandet ble ytterligere trappet opp i 1986. Ved utløpet av 1986 var alle de fem største norske finansieringsselskapene etablert med datterselskap i utlandet. Finansieringsselskapenes etableringer i utlandet var foruten de skandinaviske land fordelt på etableringslandene Island, Storbritannia, Vest-Tyskland, Luxembourg, Nederland og Singapore.

De enkelte selskaperes virksomhet

A/S Nevi fikk i begynnelsen av 1986 tillatelse til å opprette et eget selskap for personfinansiering i Danmark. Selskapet ble etablert som et datterselskap av Nevi Finans Danmark. Vedrørende Nevis øvrige aktivitetsområder i Norden ble i 1986 de resterende 56 prosent av aksjene i Diners Club Nordic A/S solgt til SAS. I Nederland fikk Nevi i løpet av året tillatelse til å endre eierforholdene i Nevi Finans Nederland N.V. og Staten Bank Holland N.V. slik at disse ble eiet gjennom et nederlandsk holdingselskap. Omorganiseringen innebar at Nevis leasingselskap i Nederland ikke lenger ville reguleres av nederlandske lovregler med hensyn til vanlige bankmessige sikkerhetskrav. I brev 10. juli 1986 vedrørende omorganiseringen anførte Kredittilsynet blant annet:

«Kredittilsynet ser det som viktig at større norske finansieringsselskaper gis mulighet for å operere på et internasjonalt marked. Ved fastsettelsen av vilkår som har betydning for selskaperes rammebetingelser, bør man derfor også vurdere mulige virkninger på konkurranseevnen. I den foreliggende sak bør en også kunne legge vekt på at De Nederlandsche Bank i brev 29. april 1986 har erklært at den vil sette vilkår for etablering av holdingselskapet slik at det gjennom regelmessig rapportering vil kunne føres et indirekte tilsyn med selskapet. Videre vil en tillatelse kunne gjøres betinget av at virksomheten gjennom det nederlandske leasingselskapet konsolideres med den øvrige virksomhet som Nevi driver, direkte eller gjennom eierinteresser i andre foretak, med hensyn til oppfyllelse av krav norske tilsynsmyndigheter setter».

Storebrand Finans' datterselskap i Sverige, som foreløpig har hatt en begrenset virksomhet, ble i begynnelsen av 1986 registrert som finansieringsselskap i Sverige og omfattet av den svenske loven om finansieringsselskaper. Selskapet ble samtidig undergitt tilsyn av den svenske Bankinspeksjonen. Også Storebrand Finans' virksomhet utenfor Skandinavia ble i 1986 søkt utvidet, og selskapet fikk mot slutten av året tillatelse til å erverve samtlige aksjer i leasingselskapet Crest Leasing Ltd. i Storbritannia.

I påvente av en avgjørelse med hensyn til den fremtidige organisasjonsstrukturen i Storebrand Finans ble tillatelsen begrenset til en periode på inntil ett år. Kredittilsynet var bl.a. på bakgrunn av at selskapet ikke var under tilsyn av Bank of England noe i tvil om søknaden burde tilrås innvilget. Det ble imidlertid lagt vekt på at selskapet ville bli å konsolidere med den øvrige virksomheten i Storebrand Finans og at selskapet, straks virksomheten ble finansiert gjennom innlån fra publikum, ville komme under vanlig stedlig tilsyn.

A/S Factoring Finans fikk høsten 1986 tillatelse til å opprette et heleiet leasingselskap i Danmark. Selskapet deltok fra før ikke med majoritetsinteresser i utenlandsk finansinsitusjon. I forbindelse med behandlingen av søknaden ble det lagt vekt på det forhold at finansieringsvirksomhet i Danmark ikke vil være konsesjonspliktig eller komme under dansk tilsyn så lenge innlånsvirksomheten i selskapet begrenses til et lite antall långivere. Kredittilsynet inntok likevel det standpunkt at dette hensyn alene ikke burde være til hinder for at konsesjon ble gitt.

I brev 1. september 1986 vedrørende søknad fra A/S Factoring Finans om

tillatelse til opprettelse av leasingsselskap i Danmark anførte Kredittilsynet bl.a.:

«En har fått opplyst at A/S Factoring Finans i første omgang vil innrette virksomheten slik at det ikke blir nødvendig å søke om dansk konsesjon. Selskapet kommer derfor som nevnt heller ikke under dansk tilsyn. Som omtalt i tilråding 11. september 1984 til Finansdepartementet, vedrørende søknad 12. juni 1984 fra A/S Custos Finans om tillatelse til å etablere finansieringsselskap i Danmark, skulle det likevel ikke by på problemer å få utlevert eller kontrollert opplysninger om den virksomhet som foregår. Utveksling av informasjon og samarbeid mellom de nordiske land har alltid vært meget godt når det gjelder offentlig tilsyn».

Det ble i 1986 også mottatt søknader fra Lefac A/S og Elcon Finans A/S om tillatelse til etablering i Danmark.

Lefac er senere meddelt konsesjon til etablering av finansieringsselskap i Danmark, men selskapet er foreløpig ikke etablert. Søknaden fra Elcon Finans er oversendt Finansdepartementet til avgjørelse. Elcon Finans fikk videre i 1986 valutalicens til å delta med 16 prosent av aksjekapitalen i et svensk holdingselskap for finansierings- og fondsmeglerforetak.

Vedrørende Lefacs øvrige virksomhet i utlandet ble det i 1986 også søkt om tillatelse til en opptrapping av virksomheten i Sverige. Det ble videre i Lefac vedtatt å selge selskapets aksjer i leasingmeglerselskapet TFI Corporation i USA til UNI.

Opptrappingen i Sverige vil først og fremst skje gjennom en utvidelse av virksomheten i Lefacs datterselskap i Sverige til også å omfatte finansieringsvirksomhet for egen regning. I tillegg søkte Lefac i 1986 om tillatelse til i Sverige å overta samtlige aksjer i et svensk leasingmeglerselskap. Søknaden er foreløpig ikke avgjort.

5.1.3 Tilsyn

Tilsynet med finansieringsselskapene skjer blant annet ved granskning av kvartalsoppgaver, årsregnskap, årsberetninger og revisjonsberetninger. Det er også behov for stedlige ettersyn, men en har ikke prioritert dette i 1986.

Regnskap og årsberetninger for 1985 for private finansieringsselskaper er gjennomgått. Driftsresultatet viste en nedgang i forhold til 1984.

Forvaltningskapitalen var på ca. 35 milliarder kroner mot 22 milliarder kroner i 1983. Økningen var i overkant av 59 prosent mot 37 prosent i 1984. Nesten alle selskapene økte sin forvaltningskapital. De 5 største selskaper har ca. 61 prosent av den samlede forvaltningskapital.

Gjennomsnittlig kapitaldekning for de 8 selskaper var på ca. 8,5 prosent i 1985 mot 9,7 prosent for alle selskapene i 1983.

Driftsmargin for alle selskaper var på 1,9 prosent i 1985 og 2,6 i 1984; en betydelig nedgang på 0,7 prosentenheter.

I regnskapet for 1986 ble det konstatert flere ulikheter mellom det offisielle regnskapet og de tall fra skjemaene som ble sendt til Kredittilsynet. Disse selskapene og de selskaper som har en svak kapitaldekning, vil bli nærmere undersøkt i 1987.

Arbeidet med en oppfølging av norske finansieringsselskapers virksomhet i

utlandet vil nå bli gitt høy prioritet. I begynnelsen av 1987 besøkte Kredittilsynet et selskap i utlandet der et norsk finansieringsselskap har eierinteresser. Formålet med besøket var å få en samlet oversikt over virksomheten i selskapet.

5.1.4 Rene leasingselskaper

Ved årsskiftet var det registrert 7 rene leasingselskaper. I 1986 ble det registrert et nytt leasingselskap; Finanshuset Leasing A/S. Slike selskaper kan opprettes fritt, men står under tilsyn av Kredittilsynet.

Finansiell leasing er ikke konsesjonspliktig virksomhet etter finansieringsvirksomhetsloven når virksomheten drives i selskaper som ikke ellers driver konsesjonspliktig finansieringsvirksomhet. Utlendinger kan likevel ikke uten norske myndigheters tillatelse etablere selskaper i Norge som skal drive finansiell leasing. Utlendinger kan heller ikke uten tillatelse eie mer enn samlet 10 prosent av aksjekapitalen i et norsk leasingselskap.

5.1.5 Ansvarlig kapital

Etter § 18 i lov om finansieringsvirksomhet skal den ansvarlige kapital til enhver tid utgjøre minst 10 prosent av summen av foretakenes utlån og garantier. Enkelte selskaper har i perioder hatt underdekning av ansvarlig kapital.

I loven er det ikke fastsatt noe bestemt kapitaldekningskrav for leasingporteføljen for de selskapene som også driver leasingfinansiering. De fleste finansieringsselskapene har imidlertid vedtektsfestet krav på minst 10 prosent i sin kapitaldekning også for leasingporteføljen. I selskaper hvor det ikke er et vedtektsfestet minimumskrav til kapitaldekning for leasingporteføljen, har Kredittilsynet bedt om at styret og kontrollkomiteen til enhver tid nøye vurderer hvilken kapitaldekning som kan anses forsvarlig for så vidt gjelder leasingporteføljen.

Saksbehandlingen ved kapitalutvidelser er i 1986 blitt forenklet. Finansdepartementet har i brev 14. august 1986 gitt Kredittilsynet fullmakt til å avgjøre kurante kapitalutvidelser etter først å ha innhentet uttalelse fra Norges Bank. Fullmakten utøves i samsvar med de til enhver tid gjeldende retningslinjer gitt av Finansdepartementet.

Forenklingen har bidratt til at behandlingstiden for kapitalutvidelsessøknader er blitt vesentlig kortere.

Nedenstående tabell viser gitte tillatelser til utvidelse av finansieringsselskapenes ansvarlige kapital i 1986:

Navn:	Mill. kroner	
	Aksjekap. utv.	Ansv.lånekap.
A-finans A/S	5,0	
Banco Finans A/S	8,0	
Bedriftsfinans A/S	6,0	3,0
Bokreditt A/S, Bergen		2,84
Bokreditt A/S, Lofoten	0,270	
Bokreditt A/S, Møre og Romsdal	1,2	2,0
Bokreditt A/S, Bodø	2,0	1,5
Bokreditt A/S, Oslo		23,0
Central-Finans A/S	20,0	5,0
Cresco A/S	16,25	8,4
Credit-Service A/S	15,0	2,5
Detaljst Service A/S	6,0	1,0
Elcon Finans, Hamar A/S	7,757	3,0
Elcon Finans, Trøndelag A/S		7,0
Eurocard Norge A/S	8,0	
Fabin A/S	60,0	30,0
Finax A/S	30,0	
Fleksi Finans A/S	5,350	4,665
Finansco A/S	15,0	
Handelsfinans A/S	32,0	18,0
Industri Factor A/S	20,0	15,0
Kredittservice A/S	3,0	
Lefac A/S		40,0
Lefac Finans A/S	20,0	
Libra A/S	10,0	
Nord Finans A/S	5,0	
Norsk Finans A/S	40,0	
Profinans A/S	10,8	3,6
Vest-Finans A/S	8,0	4,0
Yrkesbil-Finans A/S	4,4	
Østfold Finans A/S	3,750	
Østland Factor A/S	13,0	5,8
Sum	375,777	180,305

5.1.6 Kontokortordninger

I henhold til forskrifter om finansieringsforetaks virksomhet med kontokort kan et finansieringsforetak bare drive, administrere eller finansiere en kontokortordning når virksomheten er godkjent av Finansdepartementet. Ingen innkomne søknader om nye kontokort ble ferdigbehandlet i departementet i løpet av året.

I ett tilfelle påla Kredittilsynet å bringe til opphør en ordning hvor det ble godskrevet rente på kredittsaldo på et generelt kontokort, fordi det ble antatt å være i strid med sparebankloven § 1 og forretningsbankloven § 1.

5.1.7 Nye avdelingskontorer

<i>Selskaper:</i>	<i>Sted:</i>
Afinans A/S	Oslo
Bokreditt A/S Bergen	Florø
Centralfinans	Bergen, Trondheim, Tromsø, Hamar, Namsos, Lillehammer, Lillestrøm, Sandvika, Kristiansand S, Tønsberg, Horten, Moss, Fredrikstad og Drammen
A/S Custos Finans	Ski, Sandvika, Lillestrøm, Drammen og Skien
Elcon Finans A/S	Kristiansand S
Elcon Finans A/S	Tromsø
Fabin	Hamar, Tønsberg, Stavanger, Ålesund og Fredrikstad
A/S Factoring Finans	Ålesund
A/S Finansiering	Moss
Finansco A/S	Grimstad
Finansco A/S	Bergen
Industri Factor A/S	Førde
Norsk Finans	Bodø, Molde og Steinkjer
Profinans A/S	
Bokreditt-Kjøpekort	Oslo
Østlands Factor A/S	Gjøvik, Lillehammer og Kongsvinger
Den Vestenfjeldske	
Bykredittforening	Oslo
Den norske Hypotekforening	Kristiansand, Bergen, Trondheim, Tromsø eller Bodø, Hamar eller Elverum

Finansco A/S har fått avslag på søknad om opprettelse av avdelingskontor på Gjøvik.

5.1.8 Utenlandske finansieringsforetaks representasjonskontorer i Norge

Utenlandske finansieringsforetaks representasjonskontorer må, ifølge lov om finansieringsvirksomhet § 5,4, registreres hos Kredittilsynet. Det ble i 1986 ikke mottatt noen meldinger om åpning av nye representasjonskontorer.

5.2 Obligasjonsutstedende foretak

I januar 1986 søkte De Norske Bykredittforeninger om å oppløse samarbeidet.

I tråd med tilrådning fra Kredittilsynet ble det gitt tre konsesjoner istedet for den ene som i sin tid ble meddelt De Norske Bykredittforeninger. Realkreditt og Vestenfjeldske Bykredittforening fortsetter som selvstendig og landsomfattende foretak. Den Nordenfjeldske Bykredittforening inngikk et samarbeid med Næringskreditt A/S som innebærer at begge foretak fortsetter som selvstendige juridiske enheter. Den Nordenfjeldske Bykredittforening vil slutte med innlånsvirksomhet og skal i fortsettelsen bare forvalte eksisterende utlånsmasse. All ny utlånsvirksomhet skal foregå i Næringskreditt A/S som skiftet navn til Bolig- og Næringskreditt A/S.

6 VERDIPAPIRHANDEL

6.1 Generelt

6.1.1 Tilsynet

Den nye lov om verdipapirhandel trådte i kraft 15. oktober 1985. Denne loven har en langt videre ramme enn den gamle. Den gamle loven tok primært sikte på å regulere fondsmeglernes virksomhet og bare annenhåndsomsetningen. Den nye loven spenner over forholdene på hele verdipapirmarkedet og stiller større krav til tilsynet av verdipapirhandelen.

Det ble i 1986 foretatt 18 stedlige tilsyn hos fondsmeglerforetak.

6.1.2 Aktiviteten på verdipapirmarkedet

Megleromsetningen på Oslo Børs var preget av en sterk nedgang frem til sommeren og en noe svakere oppgang i annet halvår.

Megleromsetningen av verdipapirer nådde i alt 134,3 mrd. kroner i 1986. Dette var en økning på 24,4 prosent fra rekordåret 1985. Aksjeomsetningen var på 29,9 mrd. kroner, en svikt på 6 prosent i forhold til året før. Omsetningen av rentebærende verdipapirer fortsatte sin sterke vekst også i 1986, og omsetningen på 104,4 mrd. kroner var en vekst på 37,5 prosent i forhold til 1985.

Utdanningen av fondsmeglere ble i 1986 overført fra Fondsmeglerforbundet til Bankakademiet samtidig som offentlig eksamen for fondsmeglere ble overført fra Kredittilsynet til Bankakademiet.

6.2 Strukturspørsmål

Generelt er konkurransen mellom meglere økt i løpet av 1986. 31. desember 1986 var det 51 fondsmeglerforetak i virksomhet. Dette er en nettoøkning på 5 foretak det siste året. Ett foretak gikk konkurs.

Bransjen er fremdeles preget av fusjoner og stadige endringer i eierstruktur. Antallet nye fondsmeglerforetak kan øke ytterligere kommende år da det fra Finansdepartementet i 1986 ble gitt klarsignal til at utenlandske banker ville få anledning til å etablere fondsmeglervirksomhet i Norge. 5 utenlandseide banker har i 1986 fått tillatelse til å opprette fondsavdeling. Kredittilsynet har dessuten til behandling søknader fra 2 norske fondsmeglerforetak om tillatelse til å etablere seg i utlandet.

6.3 Rammebetingelser for fondsmeglerforetak

En følge av den skjærpede konkurransesituasjonen med stadig flere fondsmeglerforetak og en stagnert aksjeomsetning er at flere fondsmeglerforetak har fått svekket inntjening. Lav egenkapital har vært et problem for en rekke foretak.

Bransjen sliter fremdeles med omfattende røkking av medarbeidere mel-

mellom foretakene. Dette har blant annet medført et stort lønnspress i bransjen.

I forskrifter av 3. oktober 1986 er det fastsatt nye regler om sikkerhetsstillelse. Dette kravet er økt fra 3 millioner kroner til 50 millioner kroner. Det enkelte foretak måtte senest innen 15. oktober 1986 ha stilt 50 millioner i sikkerhet. Dokumentasjon på at nødvendig sikkerhet var stillet måtte senest innen samme dato være sendt Kredittilsynet. Etter forsikrftenes § 2 ble følgende sikkerhetsstillelse godtatt:

- bankinnskudd
- bankgaranti
- garantiforsikring
- deponering av stats eller statsgaranterte obligasjoner.

Det kunne i særlige tilfelle dispenseres fra kravet. Foretaket måtte stille midlertidig sikkerhet på 10 mill. kroner inntil dispensasjonssøknadene var avgjort.

Pr. 1.1.1987 var det 7 fondsmeglerforetak som hadde fått dispensasjon. Disse foretak er pliktig til innen 25. oktober 1987 å stille sikkerhet på 25 millioner kroner og innen 25. oktober 1988 å stille sikkerhet med 50 millioner kroner.

Ordningen med faste kurtasjesatser ble opphevet i 1986. Dette har medført at kurtasjesatsen er presset nedover for store investorer mens den stort sett er uforandret for de øvrige investorene.

En del tilsynsbesøk i 1985 og 1986 avdekket utilstrekkelig administrasjon av viktige funksjoner hos enkelte meglerforetak. Spesielt ble det avdekket dårlige rutiner for oppgjør og ordremottak. Styret i Kredittilsynet vedtok at man skulle følge opp de foretakene som hadde spesielt dårlige rutiner.

6.4 Løpende rapportering til Kredittilsynet

Fondsmeglerforetakene sender i dag kvartalsoppgaver til Kredittilsynet. En effektiv kontroll tilsier at det er behov for ytterligere løpende informasjon enn det som framkommer i kvartalsoppgaven, samt at løpende oppgaver bør innhentes oftere.

Kredittilsynet har derfor utarbeidet nye rapporteringsskjemaer som skal innsendes på månedsbasis. Den nye rapporteringen vil starte i 1987.

6.5 Emisjoner

Ved innbydelse til en ubestemt krets av personer om tegning av aksjer for et beløp av to millioner kroner eller mer skal utkast til tegningsinnbydelse sendes Kredittilsynet, før det innbys til tegning. Etter å ha forelagt tegningsinnbydelsen for aksjeemisjonsutvalget, kan Kredittilsynet ut fra hensynet til ordnet verdipapirhandel hefte vedtak om at tegningsinnbydelsen skal inneholde vilkår om at det tegnede beløp eller en bestemt del av det skal deponeres samtidig med tegningen. Det samme gjelder vilkår om at tildelingsbevis ikke kan ordnes før hele det beløp beviset gjelder, er blitt innbetalt jfr. § 3 i lov om aksjeemisjoner.

Bankinspeksjonen sendte 7. januar 1986 ut rundskriv til fondsmeglerforetak, spare- og forretningsbanker og finansieringsselskaper hvor det ble redegjort for praktiseringen av aksjeemisjonsloven.

Den etter aksjelovens påbudte offentlige annonsering av tegningen kan ikke finne sted før Kredittilsynets godkjenning foreligger.

I flere tilfeller er imidlertid Kredittilsynet blitt gjort oppmerksom på emisjonen først etter at kunngjøring har funnet sted eller etter at kopi av Børskomiteens uttalelse i henhold til verdipapirhandellovens § 9 er blitt oversendt Kredittilsynet. Unnlattelsen av å overholde aksjeemisjonsloven gir indikasjoner på at loven er dårlig kjent av utstedere og tilretteleggere av slike emisjoner.

6.6 Verdipapirkontrollens virksomhet i 1986

6.6.1 Erfaringer med loven

Den nye lov om verdipapirhandel forutsatte at tilsynet med verdipapirhandelen ble lagt til et særskilt organ, Verdipapirkontrollen. Foruten kontroll med verdipapirhandelen fører Verdipapirkontrollen tilsyn med fondsmeglere, aksjefond og verdipapirsentralen. Verdipapirkontrollen har 9 stillingshjemler. De fleste av disse stillingene har vært vakante i 1986. Dette har medført at det har vært nødvendig å låne ressurser fra andre seksjoner i Kredittilsynet. En håper at samtlige stillinger vil være besatt i løpet av første halvår 1987.

6.6.2 Forskriftsarbeid

I brev av 25. oktober 1985 fra Finansdepartementet ble Bankinspeksjonen bedt om å utarbeide forskrifter til lov om verdipapirhandel. Dette har vist seg å være et omfattende arbeid som har vært både ressurs- og tidkrevende. Pr. 31. desember 1986 har følgende forskrifter trådt i kraft:

- om innholdet i visse tegningsinnbydelser ved aksjeemisjoner, lovens § 9
- om meldepliktig verdipapirhandel, lovens § 8
- om sikkerhetsstillelse, lovens § 30

Erfaringene med den nye loven samt nye instrumenter i verdipapirhandelen har aktualisert en revisjon av visse bestemmelser i verdipapirhandelloven.

6.6.3 Rundskriv

Oppgjørsrutiner.

En del tilsynsbesøk i fondsmeglerforetak i 1986 avdekket at det var utilstrekkelig administrasjon av oppgjørsrutinene. I mange foretak var det betydelige, og til dels store forsinkelser ved oppgjør såvel overfor meglere som investorer.

På bakgrunn av dette ble det sendt ut et rundskriv til alle fondsmeglerforetak der det ble gitt uttrykk for at Kredittilsynet så alvorlig på at enkelte foretak hadde så svake oppgjørsrutiner at det fikk skadevirkninger for hele markedet. En innskjerpet at den fastsatte oppgjørsfristen på 7 dager ikke måtte overskrides.

Innbyrdes forretninger.

Kredittilsynet ble kjent med at meldeplikten i verdipapirhandellovens § 41 ikke ble praktisert etter intensjonene. En fant det derfor nødvendig å pålegge samtlige fondsmeglerforetak å innmelde alle innbyrdes forretninger i aksjer, inklusive tegningsretter, som utgjorde minst en børspost på kjøper og selgersiden. Forretningene skulle inntil videre meldes samlet og skriftlig til Oslo Børs senest kl. 1000 påfølgende hverdag. Meldeplikten trådte i kraft i januar 1987.

6.6.4 Enkeltsaker

SAK OM INSIDEHANDEL MED AKSJER I MEDIA VISION

Kredittilsynet mottok 28. mai 1986 anmodning fra Oslo Børs om å undersøke hvorvidt Harald Ellefsens salg av en større aksjepost (ca. 130.000 aksjer) i Media Vision innebar overtredelse av forbudet mot «insider trading» i loven om verdipapirhandel. Ellefsen var fra 7. november 1985 styreformann i Media Vision inntil selskapet ble fusjonert inn i VIP Scandinavia i mai 1986. Fra 23. januar 1986 var han styremedlem i VIP Scandinavia.

Med bakgrunn i resultatet av kredittilsynets undersøkelse av saken, ble saken oversendt påtalemyndigheten med begjæring om tiltale mot Harald Ellefsen, og at det ble foretatt etterforskning for å bringe på det rene om det forelå andre overtredelser av forbudet mot misbruk av fortrolig selskapsinformasjon.

BORREGAARD (NÅ ORKLA-BORREGAARD) - VIKING-ASKIM

Sommeren 1985 ble det innledet forhandlinger mellom representanter for Borregaard og Viking-Askim om salg av alle de ordinære A-aksjene. Disse forhandlingene munnet i september ut i et tilbud og senere en betinget avtale om salg av A-aksjene fra Viking-Askim til Borregaard til kroner 1.000 pr. aksje. Skriftlig avtale ble inntått 20. desember 1985 med virkning fra 15. januar 1986.

12. september 1985 solgte Sveaas-gruppen 145 000 B-aksjer en-bloc til Borregaard til en pris av 130 kroner pr. aksje. Kjøpet ble flagget 13. september 1985.

Det ble overfor Oslo Børs reist spørsmål om kjøpet av A-aksjene utløste tilbudsplikt overfor B-aksjonærene. Børsen traff 9. januar 1986 vedtak om at kjøpet utløste en plikt for Borregaard til å løse ut samtlige *daværende* eiere av B-aksjer til markedspris pr. 30. desember 1985 dvs. kr. 210 pr. aksje.

Vedtaket ble av begge parter påklaget til Handelsdepartementet. Handelsdepartementet stadfestet 25. mars 1986 Børskomiteens vedtak. Borregaard klaget vedtaket videre inn for Kongen i statsråd, men klagen ble avvist. I april 1986 utstedte Borregaard A/S et tilbud til alle *daværende* eiere av B-aksjer i Viking-Askim om kjøp av deres aksjer for kr. 210 pr. aksje. Advokatene til samtlige tidligere og *daværende* B-aksjonærer anmodet Handelsdepartementet om å omgjøre sitt vedtak av 25. mars 1986. Det ble påstått at vedtaket var ugyldig pga. feil, det faktum som var anvendt og/eller feil i saksbehandlingen. Det ble lagt frem nye opplysninger som støttet dette.

26. februar 1987 omgjorde Handelsdepartementet delvis sitt vedtak av 25.

mars 1986. Tilbudsplikten ble utvidet til også å omfatte de 145.000 B-aksjene som ble solgt 12. september 1985 før salget av A-aksjene.

Prisen som Borregaard skulle betale ved utløsningen forble markedspris pr. 31. desember 1985 dvs. 210 kroner.

Det har vært avholdt flere møter mellom Handelsdepartementet og Kredittilsynet i sakens anledning. Saksbehandlerne i Handelsdepartementet har orientert Kredittilsynet om sakens utvikling. Her i tilsynet ble det sendt brev til partenes advokater der en ba om å få tilsendt de relevante dokumenter samt å få en redegjørelse om de faktiske forhold.

En har i Kredittilsynet ventet med den nærmere undersøkelse i saken til Handelsdepartementets endelige vedtak forelå.

Saken er nå prioritert, og er under vurdering i verdipapirkontrollen.

ELKEM A/S, VESTAGRUPPEN A/S OG INVESTA A/S – KJØP AV KVÆRNERAKSJER

Den 19. august 1986 kjøpte Elkem A/S, Vestagruppen A/S og Investa A/S ca. 40 prosent av aksjene i Kværner Industrier A/S. Med bakgrunn i mistanke om innsidehandel anmodet Kværner Industrier A/S Kredittilsynet om å undersøke handlene. Undersøkelsen har vært meget ressurskrevende. Før generalforsamlingen i Kværner Industrier A/S 17. desember 1986 offentliggjorde Kredittilsynet en pressemelding med resultater fra undersøkelsen. Pressemeldingen inneholdt kritikk av handlemåten både til Fondsfinans A/S og Vestagruppen A/S. Som et resultat av undersøkelsen anmeldte Kredittilsynet administrerende direktør Johan Fredrik Odfjell i Vestagruppen A/S til politiet idet Vestagruppen A/S hadde overtrådt aksjelovens § 3-9 tredje ledd ved å unnlate å melde til Oslo Børs at selskapet med datterselskap 19. august 1986 hadde ervervet mer enn 10 prosent av aksjene i Kværner Industrier A/S.

Undersøkelsen av handlene med Kværneraksjene har fortsatt også i 1987 for å kunne få frem alle fakta ved handlene av betydning for om noen av aktørene har begått rettstridige eller kritikkverdige handlinger.

6.7 Verdipapirsentralen

Verdipapirsentralen (VPS) ble etablert i 1985. Kredittilsynet skal føre tilsyn med VPS. VPS innebærer at hele meglerapparatet og bankvesenet er knyttet sammen via et felles EDB-system. Dette krever mye samarbeid, men gjennomføringen har gått uten større komplikasjoner.

Konverteringen av verdipapirene i VPS startet 26. mai 1986. Frem til 9. januar 1987 var det ikke obligatorisk å registrere børsnoterte aksjer og ihendehaverobligasjoner på VPS. Man merket en uvillighet i selskapene til å la sine verdipapirer registrere og dette skyldtes at registreringen ikke var pliktig, at man ville vente og se, og dessuten uklarhet med hensyn til kostnadene. Etter endring i lov om verdipapirsentral ble registreringen av nevnte verdipapirer gjort pliktig. Man har i dag registrert ca. 80 prosent av alle børsnoterte aksjer. Det er kun lagt inn 1–2 ikke-børsnoterte selskaper. Av obligasjonene er ca. 60 prosent registrert.

6.8 EDB-tilknytning til Oslo Børs og Verdipapirsentralen (VPS)

Kredittilsynet arbeider nå med en terminaltilknytning til Børsen og Verdipapirsentralen (VPS).

Ved innføringen av EDB-systemer på Børsen og i VPS er det betydelig større muligheter til å få raskere og bedre informasjon om bevegelser i markedet. Dette vil effektivisere og forenkle tilsynet med verdipapirhandelen.

6.9 Samarbeid vedrørende verdipapirhandel

Arbeidsområdet til verdipapirseksjonen grenser i en viss utstrekning til andre myndigheters ansvarsområde og Kredittilsynet er derfor avhengig av et godt samarbeid med disse. Man opplever i dag en stadig økende internasjonalisering i verdipapirmarkedet. Dette nødvendiggjør samarbeid også over landegrensene.

6.9.1 Oslo Børs

Spesielt er Kredittilsynet avhengig av et nært samarbeid med Oslo Børs. Det ble derfor innført en ordning med regelmessige møter i 1986. På disse møtene deltar ledelsen av Børsen og Verdipapirkontrollen, samt enkelte saksbehandlere. En har drøftet både enkeltsaker og spørsmål av mer generell karakter. For flere av de saker som Kredittilsynet har behandlet har Børsen foretatt en forberedende saksbehandling og uttalt seg. Dersom Børskomiteen har grunn til å anta at det i verdipapirhandelen er benyttet urimelige forretningsmetoder, ikke opptrådt i tråd med god forretningsskikk eller for øvrig handlet i strid med bestemmelsene i verdipapirhandelen, skal dette meldes til Verdipapirkontrollen.

6.9.2 Nordisk samarbeidsgruppe

Kredittilsynet deltar i en nordisk samarbeidsgruppe. Gruppen ble dannet på et møte mellom representanter for de nordiske tilsynsmyndigheter i Stockholm i august 1986. Gruppen skal spesielt se på de tilsynsproblemer som kan oppstå ved økende nordisk og internasjonal verdipapiriromsetning, og gruppen la fram en endelig rapport om dette arbeidet medio april 1987.

6.9.3 IOSCO

IOSCO (International Organization of Securities Commissions) ble startet i 1975 av børstilsynsmyndighetene i Nord- og Syd-Amerika, da under det tidligere navnet IASCO (International Association of Securities Commissions and Similar Organizations).

IOSCO er en voksende internasjonal organisasjon for et stadig mer betydningsfullt samarbeide over grensene på verdipapirmarkedet. Organisasjonen har til formål å forbedre verdipapirmarkedet, og beskyttelsen for den investerende allmenhet gjennom internasjonalt samarbeide i ulike former, blant

annet gjennom utveksling av informasjon og erfaringer mellom tilsynsmyndigheter, børser eller andre organer med tilsynsoppgaver på verdipapirmarkedet. Medlemmene og observatører fra andre interesserte land møter hvert år til en konferanse for å diskutere og vedta anbefalinger i ulike spørsmål som kan bidra til en sunn utvikling på verdipapirmarkedet, samt forbedre tilsynet og samarbeidet mellom medlemslandene. Norge har deltatt som observatør fem ganger, men ble på møtet i Paris i juli 1986 opptatt som medlem. Organisasjonen har nå opprettet sekretariat i Canada og det ventes at dette vil effektivisere samarbeidet. De enkelte medlemsland har underskrevet en erklæring om å gi informasjon til hverandre når det er nødvendig for tilsynsformål.

7 AKSJEFOND

7.1 Generelt

Lov 12. juni 1981 nr. 52 om aksjefond m.v. regulerer den virksomhet som er knyttet til felles investeringer i aksjer og andre verdipapirer på grunnlag av innskudd fra publikum. Tilsynet med aksjefondene og de forvaltningsselskaper som står for driften av disse er lagt til Kredittilsynet.

Tilsynet skjer i dag ved granskning av årsregnskap og delårsrapporter, (som blir sendt andelseierne). Disse blir på frivillig basis tilsendt Kredittilsynet. For fremtiden vil årsregnskaper og delårsrapporter for aksjefond bli krevd innsendt så snart de foreligger. Det er ikke foretatt stedlig ettersyn i noe aksjefond/forvaltningsselskap i løpet av året. Det vil i løpet av 1987 bli fastlagt rutiner for ettersyn av forvaltningsselskap og aksjefond.

7.2 Nye aksjefond

Det ble i 1986 opprettet to nye forvaltningsselskap; Elcon Fondsforvaltning A/S og Storebrand Norden Fondsforvaltning A/S, som forvalter til sammen fire nye fond.

Elcon Fondsforvaltning A/S forvaltet pr. 31.12.86 fondene Frifond og Nordcap. Aksjekapitalen i Elcon Fondsforvaltning er på kr. 1.000.000. Elcon Investment A/S eier samtlige aksjer. Bak Elcon Investment står Elcon Finans med 92% av aksjene.

Vestnes Holding A/S hadde fått forhåndssamtykke til å opprette forvaltningsselskap, samt aksjefondet Frifond. Vestnes Holding ble så senere fusjonert med Elcon Finans, og Elcon Fondsforvaltning overtok forvaltningen av fondet Frifond. Fondet har ikke anledning til å motta midler gjennom AMS. Fondets midler skal plasseres i norske og utenlandske verdipapirer. Hver andel i fondet er pålydende kr. 10.000.

Aksjefondet Nordcap søker å henvende seg til større norske og utenlandske investors. Aksjefondet skal bare investere i norske verdipapirer. Aksjefondet kan ikke motta midler under ordningen med AMS.

Storebrand Norden Fondsforvaltning A/S forvalter aksjefondene Norge og Fortuna. Forvaltningsselskapet har en aksjekapital på kr. 600.000 og er 100% eiet av Storebrand Norden Finans A/S. Aksjefondet Norge er et utbyttefond, mens aksjefondet Fortuna er et vekstfond. Begge fondene vil plassere midlene i norske og utenlandske verdipapirer, samt bankinnskudd. Hver andel er for begge fondene pålydende kr. 100. Ingen av fondene kan ta imot midler etter ordningen med AMS.

Kredittilsynet har også godkjent opprettelse av forvaltningsselskapet Nevi Forvaltningsservice A/S, for forvaltning av fem aksje- og obligasjonsfond. Det ble imidlertid senere framsatt søknad som innebar at dette samtykket skulle trekkes tilbake, og denne søknaden var ikke ferdigbehandlet ved årets utløp.

7.3 Enkelt saker

Kredittilsynet ba i brev 25. november 1985 om Finansdepartementets uttalelse på visse av de rettslige spørsmål vedr. forvaltningsselskap for aksjefond/obligasjonsfond som datterselskap av fondsmeglerforetak. Etter at Finansdepartementet hadde forelagt saken for Justisdepartementet uttalte departementet at prinsippene i lov om verdipapirhandel ikke var til hinder for at forvaltningsselskap for aksjefond/obligasjonsfond var datterselskap av fondsmeglerforetak.

Kredittilsynet mottok i 1986 søknader fra tre finansieringsselskap om tillatelse til å stifte heleid datterselskap som forvaltningsselskap for aksjefond. Dette reiste prinsipielle spørsmål hvorvidt forvaltningsselskap som heleide datterselskap av finansieringsselskap er i strid med definisjonen av finansieringsforetaks virksomhet i § 17 i lov om finansieringsvirksomhet.

Styret i Kredittilsynet besluttet at finansieringsforetak i prinsippet kan drive med fondsforvaltning. Følgende vilkår ble satt for forvaltningsselskapets drift av fondene:

- 1) Det skal ikke være de samme personene som arbeider i forvaltningsselskapet og morselskapet.
- 2) Morselskapet og forvaltningsselskapet skal ha adskilte kontorlokaler.
- 3) Daglig leder av forvaltningsselskapet skal ikke inneha tillitsverv i foretak hvor fondene kan investere sine midler. Videre kan daglig leder ikke inneha lønnet arbeid i kredittinstitusjon eller annen konkurrerende virksomhet eller aksjeselskap.
- 4) Forvaltningsvirksomheten skal for øvrig holdes adskilt fra finansieringsselskapets øvrige virksomhet.
- 5) Fondene som forvaltes skal ikke kunne erverve aksjer i finansieringsforetaket eller andre selskaper som finansieringsforetaket står i konsernforhold til.

Forvaltningsselskap og aksjefond pr. 31. desember 1986:

Forvaltningsselskap	Fond
Christiania Management A/S etablert 9/8-85	Christiania Aksjefond Christiania Vekstfond Christiania Obligasjonsfond
Norfond A/S etablert 19/6-81	Pluss-Invest Finans-Invest Aksjefondet av 1982

Aksjefondet Norsk aksjesparelag etablert 3/12-68. Fondet og forvaltningsselskapet er her samlet i et foretak.

Norsk Spareforvaltning A/S etablert 20/10-81	Avanse Kapitalinvest Spareinvest
Norway Fund Management A/S etablert 9/8-85	Norway Growth Fund
Omega Fund Managers A/S etablert 22/11-84	Omega Investment Fund
Real Forvaltning A/S etablert 9/8-81	Real-invest Norway Invest (ikke oppstartet)
UNI K-Fond	K-Vekst K-Avkastning
Elcon Fondsforvaltning A/S etablert 1986	Frifond Nordcap
Storebrand-Norden Finansforvaltning A/S etablert 28/12-85	Aksjefondet Norge Aksjefondet Fortuna

8 EIENDOMSMEGLING

8.1 Generelt

Kredittilsynets forvaltnings- og tilsynsoppgaver når det gjelder eiendomsmegling følger av lov om eiendomsmegling av 24. juni 1938. Et utvalg til ny lov som har vært i arbeid i over 2 år, regner med å avgi innstilling i begynnelsen av 1987.

Eiendomsmegling bygger på en autorisasjonsordning idet det bare er de praktiserende advokater og de statsautoriserte meglere som har rett til å drive denne virksomheten. Det er ca. 350 spesialiserte foretak. Det dreier seg om både personlige firmaer, aksjeselskaper og bankers eiendomsavdelinger. Ca. halvparten ledes av advokater og den andre halvparten av statsautoriserte meglere. Dessuten driver mange av de øvrige ca. 2500 advokater eiendomsmegling i mindre omfang.

Aktiviteten i eiendomsmarkedet har fortsatt å øke også i 1986, og har nådd et rekordnivå. Både eiendomsprisene og antall omsetninger har steget, prisene sterkere enn i samfunnet for øvrig. Statistikken for 1986 foreligger ennå ikke. Det anslås imidlertid at advokatene og meglerne i 1986 formidlet ca. 33 000 – 34 000 omsetninger til en verdi av ca. 22 – 23 milliarder kroner, mot henholdsvis ca. 30 000 og ca. 17 – 18 milliarder i 1985. Det antas at ca. 40 prosent faller på advokatene og ca. 60 prosent på eiendomsmeglerne. Det føres statistikk for meglerne, men ikke for advokatene.

Eiendomsmeglerbransjen er inne i en rivende utvikling. Strukturen er blitt endret, f.eks. ved at investorer utenfor bransjen kommer inn med eierkapital, og ved dannelse av kjeder av foretak. Markedsføringen er blitt mere aggressiv og blir oftere kombinert med tilbud om bred rådgivning og finansieringsbistand. Det ble i 1986 startet 23 nye foretak ledet av statsautoriserte eiendomsmeglere. I tillegg kommer de nystartede som ledes av advokater.

8.2 Utstedelse av eiendomsmeglerbevillinger

Kredittilsynet har i 1986 utstedt 60 bevillinger til statsautoriserte eiendomsmeglere. Storparten er til foretak som skal starte opp eller til igangværende foretak som må ha ny bevillingshaver (leder). En del større foretak har også flere ansatte som har tatt ut bevilling. Vilkår for å få bevilling er blant annet 2 års praksis i bransjen, bestått eiendomsmeglereksamen og stillelse av lovbestemt sikkerhet overfor Kredittilsynet.

8.3 Behandling av klager og forespørsler

De fleste kommer fra publikum (selger eller kjøper i eiendomshandel), en del også fra advokater og meglere.

Vi regner med at vi i 1986 mottok 2 000 – 2 500 slike muntlige henvendelser. Dette tilsynelatende store antall må sees på bakgrunn av at advokatene og meglerne i 1986 formidlet bortimot 35 000 eiendomsoverdragelser. Disse henvendelser bør behandles omhyggelig. Vi imøtekommer derved et behov hos publikum. Som oftest kan vi gi svar «over bordet». På denne måten antas

det at vi unngår å få et større antall skriftlige henvendelser.

Det føres statistikk for de skriftlige klager, men ikke for forespørslene. I 1986 mottok vi 80 skriftlige klager. 43 ble ferdigbehandlet, mens 41 var under behandling ved årsskiftet. Saken blir rutinemessig sendt til uttalelse til den klagen gjelder før den blir sluttbehandlet. Resultatet ble at 10 klagere fikk medhold, 1 fikk delvis medhold, 16 ble ikke gitt medhold, 6 saker ble løst under klagebehandlingen og 10 klager ble avvist fordi det faktiske hendelsesforløp var uklart og/eller saken gjaldt et rettsspørsmål som lå utenfor Kredittilsynets myndighetsområde.

8.4 Tilsyn med de statsautoriserte eiendomsめglere og med advokatenes eiendomsめgling

Målet er i rimelig utstrekning å påse at foretakene følger de bestemmelser om virksomheten som er gitt i lov og forskrifter og generelt at meglingen utføres i samsvar med lovens påbud om god forretningsskikk.

Virkemidler i tilsynet er:

- Systemkontroll ved hjelp av stikkprøver i innsendte omsetningsoppgaver og årsregnskap fra de statsautoriserte meglere. Et nyttig ledd i kontrollen er også attestasjon fra foretakenes revisor om klientmidler.
- Stedlige ettersyn i foretakene er viktig og nødvendig. De tar sikte på å kontrollere behandlingen av betrodde midler (klientmidler i eiendomshandel) og at saksbehandlingen for øvrig har en faglig standard som er i samsvar med god forretningsskikk.

De ovennevnte tilsynsfunksjoner har ikke på langt nær kunnet gis ønskelig prioritet i de senere år. Det skyldes at de totale arbeidsoppgaver i eiendomsめglerkontrollen har økt så sterkt at det alt vesentlige av ressursene har måttet brukes på løpende saker (utstedelse av bevillinger, service overfor publikum, behandling av klagesaker o.l.). Det ble i 1986 påbegynt 5 stedlige ettersyn i foretak, hvorav 3 ikke var fullført ved årsskiftet. Dette står ikke i noe rimelig forhold til antall tilsynspliktige foretak, som er ca. 350.

8.5 Spesielle saker

Kredittilsynet har i 1986 på generelt grunnlag behandlet 2 saker som gjelder næringsvirksomhet som antas å være i strid med eiendomsめglingsloven:

- Den ene gjelder uautoriserte opsjonshandlere. Disse opererer særlig i markedet for hytter i de lavere prisklasser. Mønsteret er at de skaffer seg en håndgivelse fra selger til en avtalt pris. Hvis det så lykkes å finne en kjøper som er villig til å betale en tilstrekkelig høyere pris, benytter de seg av opsjonen og innkasserer differansen. Det har tidligere vært lagt til grunn at dette vanligvis må ansees for å være handel i egen regning. Kredittilsynet er imidlertid av den oppfatning at virksomheten må likestilles med eiendomsめgling. Disse opsjonshandlere har ikke eiendomsめglerbevilling og stiller heller ingen sikkerhet. Deres fortjeneste på det enkelte salg ligger vanligvis adskillig høyere enn de provisjonssatser som advokatene og

eiendomsmeplerne er bundet til. Virksomheten strider derfor mot eiendomsmeplingsloven og bør følgelig stoppes.

- Den andre saken Kredittilsynet har behandlet på generelt grunnlag gjelder virksomheten til de uautoriserte leieformidlingsfirmaer. Det er en del slike i de større byer. De tilbyr å skaffe leie av hybler eller småleiligheter. Deres kundekrets er særlig studenter og annen ungdom. De boligsøkende må betale et gebyr ved registrering, som ikke betales tilbake. Det er kommet mange klager på disse firmaene over dårlig service og over at bolig ikke blir skaffet. Det må antas å være på det rene at virksomheten er ulovlig, fordi slik leieformidling hører inn under advokatenes og de statsautoriserte mepleres enerett etter loven. Kredittilsynet har drevet et kartleggingsarbeide av firmaene med sikte på å stoppe dere ulovlige virksomhet.

9 LÅNEFORMIDLERE

Etter § 20 i lov 11. juni 1976 om finansieringsvirksomhet skal enhver som driver virksomhet som består i organisert eller ervervsmessig formidling av lån eller garanti for lån melde fra om virksomheten til Kredittilsynet. Forretningsbanker, sparebanker og finansieringsforetak er unntatt fra meldeplikten. Meldeplikten er avgrenset til alle som i et regnskapsår har hatt en brutto provisjonsinntekt på kr. 20 000 eller mer. Ved utgangen av 1986 var det registrert 123 låneformidlere.

Samlet portefølje av formidlede lån utgjorde pr. 30. september 1986 68.273 mill. kroner mot 32.303 mill. kroner pr. 30. september 1985. Formidlede lån fra publikumssektoren via megler til publikumssektoren beløp seg pr. 30. september 1986 til 27.697 mill. kroner mot 14.724 mill. kroner pr. 30. september 1985. Av det formidlede beløp fra publikumssektoren til publikumssektoren i 1986 var 62 prosent garantert av finansinstitusjoner og forsikringsselskaper. Tallene for 1985 gjelder for 53 registrerte låneformidlere og 5 finansieringsselskaper.

Låneformidlerne har hatt en sterk vekst i 1986. Låneporteføljen økte med 111 prosent. Den totalt bokførte provisjon av formidling av lån og garantier var på ca. 124 mill. kroner pr. 30. september 1986, som er en fordobling i forhold til samme periode i 1985.

Tilsynet med låneformidlerne skjer dels ved en gransking av kvartalsoppgaver, årsregnskap, årsberetninger og revisjonsberetninger som låneformidlerne hvert år sender Kredittilsynet, og dels ved stedlige ettersyn hos de enkelte låneformidlere. Kredittilsynet har foretatt stedlige ettersyn i 8 av selskapene i 1986. Tre av disse inspeksjonene er foretatt i samarbeide med Norges Bank. Samarbeidet med Norges Bank hadde sammenheng med transaksjoner i forbindelse med avlastningsforretninger som låneformidlere var involvert i.

Kredittilsynet har hatt diverse klager i 1986, når det gjelder formidling av lån. En vil blant annet av den grunn foreslå en innstramning av lover og forskrifter for de selskaper som driver med formidling av lån- og garantier.

10 REGNSKAP OG STATISTIKK

10.1 Kredittmarkedsstatistikken

Med hjemmel i tilsynsloven innhenter Kredittilsynet årsoppgjør og månedlige/kvartalsvise drifts- og balanseoppgaver fra alle banker, finansieringsforetak og forsikringsselskapene.

For bankene var 1986 det siste året disse oppgavene ble levert på manuelt utfylte skjemaer. Et nytt rapporteringsopplegg er innført f.o.m. januar 1987. En viser til nærmere beskrivelse nedenfor. Videre tar en sikte på i årene fremover å samordne rapporteringen for finansieringsforetakene og forsikringsselskapene med den nye bankstatistikken. Det vil effektivisere kredittmarkedsstatistikken og gjøre den bedre egnet til tilsyns-, kontroll- og andre analyseformål. Dette vil skje i samarbeid med Statistisk Sentralbyrå, Norges Bank og Finansdepartementet.

10.2 Arbeidet med ny bankstatistikk

I de to foregående årsmeldinger er det nye rapporteringsopplegget for bankene omtalt. I 1986 ble siste del av planleggingen av dette prosjektet slutført. Det er sendt bankene en rekke rundskriv som beskriver rutineene og som pålegger bankene å foreta nødvendige endringer i regnskaps- og systemopplegg, slik at den nye rapporteringen kunne innføres f.o.m. januar 1987.

I det nye opplegget sender bankene sine regnskapsoppgaver på magnetbånd. Dataene blir deretter lagt inn i en database i Statistisk Sentralbyrå. Dette innebærer blant annet at i alt 14 ulike skjemaer nå er samordnet i en enkelt månedsrapport.

10.3 Prosjektgruppe for produksjon av forsikringsstatistikk

Kredittilsynets styre har i 1986 besluttet å opprette en prosjektgruppe, som skal ta stilling til innhold og omfang av den endelige forsikringsstatistikk.

I slutten av 1986 ble det oppnevnt representanter fra Kredittilsynet, Norges Bank, Statistisk Sentralbyrå, Norges forsikringsforbund og Norske Pensjonskassers Forening.

Arbeidet med samordninger av forsikringsstatistikken vil begynne i 1987 i samarbeide med eksterne konsulenter. Omlegging av statistikken vil bli samordnet med den totale EDB strategi for Kredittilsynet.

10.4 Regnskapsforskrifter

For regnskapsåret 1986 ble det kun foretatt mindre justeringer i regnskapsforskriftene for bankene.

I tilknytning til den nye bankstatistikken ble det sendt ut nye regnskapsforskrifter som skal gjelde f.o.m. regnskapsåret 1987.

Etter lov av 29. juli 1911 om forsikringsselskaper § 4a kunne Forsikringsrådet gi forskrifter om regnskapsførsel m.v. for forsikringsselskaper. Da Kreditttil-

synet ble opprettet ved lov av 7. juni 1985 nr. 47 ble tilsynet gitt tilsvarende hjemmel i Kredittilsynslovens § 4.

Da loven trådte i kraft våren 1986 hadde Forsikringsrådet gitt regnskapsforskrifter for skadeforsikringselskaper, mens det var igangsatt et arbeid med slike forskrifter for livsforsikringselskapene. I 1986 har dette arbeidet fortsatt i Kredittilsynet ved at en gruppe i Kredittilsynet har arbeidet med saken og har vært i kontakt med et utvalg fra livselskapene. Det foreligger et utkast til forskrifter som begge parter i hovedsak har funnet tilfredsstillende. Et par spørsmål trenger ytterligere avklaring.

Vi regner med at reglene kan settes i kraft i 1987.

10.5 Revisjon

Det ble i 1986 avgitt en høringsuttalelse vedrørende NOU 1985:36 Revisors plikter og ansvar overfor det offentlige. Fra uttalelsen gjengis følgende: «I utvalgets innstilling er det lagt spesiell vekt på ivaretagelse av revisors uavhengighet, jfr. forslag til endring av revisorloven § 5. En ser det derfor som naturlig at bankenes adgang til å ansette revisor nå bør falle bort, jfr. lov om sparebanker § 34 siste ledd og lov om forretningsbanker § 14 første ledd.

Kredittilsynet har merket seg forslag som tar sikte på å utvide revisors ansvar og plikter i forhold til myndighetenes kontrollinteresser. En vil ikke ta direkte stilling til de forslag som især er ment å ivareta fiskale interesser. Imidlertid vil Kredittilsynet på samme måte som skattemyndighetene ha nytte av en utvidet og konkretisert opplysningsplikt for revisor.

Spørsmålet har særlig betydning i forhold til engasjerte revisorer. Det bør derfor klagjøres at den plikt banker og kredittinstitusjoner har til å gi Kredittilsynet de opplysninger tilsynet måtte kreve, skal gjelde tilsvarende for institusjonenes revisorer. Slik plikt for revisor bør i så fall hjemles i lov om Kredittilsynet av 7. desember 1956, f.eks. i et nytt ledd i § 4.

Flertallet har foreslått et nytt punkt til revisorloven § 8 annet ledd: «Revisjonsberetningen skal alltid inneholde en uttalelse om virksomhetenes interne kontroll.» Utvalgets mindretall (fire medlemmer) er av den oppfatning at dagens ordning, der kun alvorlige mangler i den interne kontroll skal omtales i revisjonsberetningen, er tilstrekkelig. Kredittilsynet forstår flertallets forslag slik at revisor i en normalberetning skal bekrefte at virksomhetens interne kontroll er gjennomgått, og at det kun er mangler som på grunn av omfang eller natur må anses å utgjøre en risiko av noen betydning for virksomhetens økonomisk eller på en annen måte som skal omtales særskilt. På denne bakgrunn vil Kredittilsynet gi sin tilslutning til flertallets forslag.»